

Gemeentelijk Rioleringsplan Dalfsen 2022-2026

Gemeentelijk Rioleringsplan Dalfsen

2022-2026

Auteur: Jelle Reitsma, Tamar Meibergen, Marco Finkers
Eenheid: Ruimtelijke Ontwikkeling / Openbare ruimte
Datum: 7-10-2021
Versie: Ontwerp

Samenvatting

Dit Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) beschrijft het beleid op gebied van riolering en waterbeheer. Specifiek gaat het hierbij om de wettelijke zorgplichten voor stedelijk afval-, grond- en hemelwater. Vanuit de Wet Milieubeheer (Wm) heeft de gemeente een verplichting voor het hebben van een actueel GRP. Met dit plan spelen we in op nieuwe ontwikkelingen die onze zorgplichten raken, zoals klimaatverandering en de invoering van de Omgevingswet.

De gemeente beheert voor afval-, grond- en hemelwater 178 kilometer vrijverval riolering, 330 gemalen en pompunits, 10.700 kolken en enkele andere bijzondere voorzieningen. Het hoofddoel van dit omvangrijke systeem is afvalwater uit de directe leefomgeving verwijderen. Dit ter bescherming van de volksgezondheid. Daarnaast komt riolering de woonbaarheid ten goede doordat wateroverlast en stank worden voorkomen. Verder is het milieu en omgeving gediend met een goed functionerende riolering en helpt het systeem om extreem weer veroorzaakt door klimaatverandering op te vangen. Dit GRP is een doorontwikkeling van het beleid uit het vorige GRP (2017-2021). Een extra toevoeging op dit beleid is de extra aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering door extreem weer en hoe de gemeente hier op inspeelt.

In dit GRP is de bestuurlijke context en het financiële beleid voor het beheer van de openbare ruimte uitgewerkt in beleidsdoelen, activiteiten en indicatoren. Dit biedt houvast bij onder andere nieuwbouw en bij klachten over bijvoorbeeld stank en wateroverlast. Daarnaast is geschetst hoe het GRP aansluiting vindt bij andere documenten en samenwerkingsverbanden, zoals de toekomstvisie, het Klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025 en de daarbij behorende motie van 14 december 2020 en het samenwerkingsverband RIVUS.

Binnen de gemeentelijke organisatie is een klein team belast met de werkzaamheden voor riolering en onze watertaken. Gedeelten van het werk worden uitbesteed aan gespecialiseerde marktpartijen. De toestand van voorzieningen wordt in de gaten gehouden en er is budget gereserveerd om de kwaliteit op peil te houden. Het water- en rioleringsteam binnen de gemeente probeert zoveel als mogelijk aansluiting te vinden bij lopende projecten en beleidsstukken, mede om de waarde van een goed werkende rioleringen en de bijbehorende klimaat adaptieve maatregelen zo goed mogelijk uit te werken.

De risico's op hemelwateroverlast zijn nader onderzocht, mede aan de hand van de praktijkstresstest van 4 juli jongstleden en hieruit volgen een aantal wateroverlastaandachtspunten. De ambitie is om als gemeente voor 2050 klimaatbestendig te zijn en de wateroverlastaandachtspunten door middel van meekoppel kansen op bestaande projecten te verbeteren. Voor het verbeteren van wateroverlast wordt in de periode 2023-2027 € 750.000 gereserveerd in de (spaar)voorziening. Voor het uitvoeren van nieuwe of het eerder uitvoeren van klimaat maatregelen bij projecten voor 2028, wordt door het rijk voor Dalfsen €370.000 impuls gelden beschikbaar gesteld. In 2022 wordt hiervoor een programma opgesteld.

De totale heffingsinkomsten gaan gedurende de looptijd van dit GRP iets stijgen. Dit betekent voor inwoners dat hun lasten beperkt gaan stijgen exclusief inflatie gaat de stijging 1% per jaar bedragen en inclusief verwachte inflatie is dit circa 2,7% per jaar. Deze lichte stijging is nodig om toekomstige vervangingspieken en de maatregelen voor klimaatadaptatie op te vangen, zonder dat op dat moment de heffing hard hoeft te stijgen. In vergelijking met andere gemeentes is de heffing in de gemeente Dalfsen laag. Een "normaal huishouden" betaald in 2022 voor de totale rioolheffing inclusief indexatie € 132,61. Dit is lager dan in 2017, toen betaalde een eigenaar 138,70 euro per jaar.

Dit GRP maakt Dalfsen klimaatadaptief en toekomstbestendig!

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 <i>Waarom dit GRP</i>	5
1.2 <i>Aanleiding actualisatie</i>	5
1.3 <i>Opgaven voor dit plan</i>	6
1.4 <i>Ontwikkelingen</i>	7
1.5 <i>Leeswijzer</i>	8
2 Wat willen we bereiken?	9
2.1 <i>Bestuurlijke context</i>	9
2.2 <i>Wat willen we bereiken?</i>	10
2.3 <i>Sturen en meten</i>	27
3 Wat gaan we doen in de planperiode?	28
3.1 <i>Wat hebben we nu?</i>	29
3.2 <i>Wat gaan we doen?</i>	29
3.3 <i>Wie hebben we daar voor nodig?</i>	32
4 Financiën en rioolheffing	33
4.1 <i>Financiële kader</i>	33
4.2 <i>Beheerkosten (exploitatie)</i>	36
4.3 <i>Investeringen planperiode</i>	36
4.4 <i>Rioolheffing en ontwikkeling voorziening</i>	37
<i>Bijlage 1 Wateroverlastaandachtspunten en maatregelen</i>	41
<i>Bijlage 2 Terugblik planperiode 2017 – 2021</i>	43

1 Inleiding

Dit eerste hoofdstuk beschrijft de aanleiding en het doorlopen proces voor het opstellen van dit plan. Ook beschrijft dit hoofdstuk voor welke opgaven dit beleidsplan een antwoord geeft.

1.1 Waarom dit GRP

Voor u ligt het Gemeentelijk Rioleringsplan van de gemeente Dalfsen. In dit plan beschrijven we hoe we werken in de (afval)waterketen. Daarmee geven we invulling aan onze wettelijke zorgplichten voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater.

Zonder afvoer van afvalwater uit de directe leefomgeving, bestaat in dichtbevolkte gebieden een reëel gevaar op epidemieën. De volksgezondheid in een stad is waarschijnlijk het meest gediend met goede voedselveiligheid, een goede eerstelijns gezondheidszorg en een goed functionerende waterketen. Daarnaast is riolering van belang voor de bewoonbaarheid van de leefomgeving en bescherming van het milieu. Riolering is onmisbaar in stedelijk gebied. De aanleg en het beheer ervan is een kostbare aangelegenheid. Reden genoeg om als gemeente een plan te willen hebben waarin staat aangegeven:

- Welk beleid de gemeente voert voor de zorgplichten riolering,
- Wat de gemeente aan rioleringsvoorzieningen heeft,
- Hoe deze worden beheerd,
- Welke voorzieningen aan vervanging of renovatie toe zijn,
- Welke verbeteringen nog nodig zijn, onder meer voor het milieu,
- Hoeveel dat alles kost,
- Hoe deze kosten op de burgers en bedrijven worden verhaald.

Dit is de kerngedachte van het gemeentelijk rioleringsplan ofwel het GRP. In het GRP wordt niet alleen gekeken naar het afvalwater, maar dus ook naar hemelwater en grondwater. Van belang is dat de lezer inziet dat het gaat om rioleringszorg in brede zin van het woord en dus meer omvat dan enkel de rioolbuizen. Dit GRP is opgesteld volgens de verplichting uit de Wet milieubeheer (artikel 4.22 en verder)¹.

1.2 Aanleiding actualisatie

Op basis van de Wet milieubeheer is het voor de gemeente noodzakelijk om een gemeentelijk rioleringsplan vast te stellen. Het vorige gemeentelijke rioleringsplan is in 2017 vastgesteld en verloopt in 2021. Daarnaast vragen veranderingen door de komst van de Omgevingswet, de participatiemaatschappij, het klimaat en de diverse transitie om een actualisatie van het gemeentelijke rioleringsbeleid. Ook is het nodig om het in december 2020 vastgestelde klimaatadaptatieplan 'Klimaat robuust Dalfsen 2021-2025 te integreren. In februari 2021 is daarom door middel van een procesvoorstel door het college besloten om het gemeentelijk rioleringsplan te actualiseren en de raad hierover te informeren.

1.2.1 Beleid ontwikkelproces

Binnen het samenwerkingsverband RIVUS is de basis van dit GRP ontwikkeld. RIVUS is een samenwerkingsverband voor de afvalwaterketen en voor klimaatadaptatie, in West Overijssel tussen de gemeenten Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwartewaterland, Zwolle, provincie Overijssel en Waterschap Drents Overijsselse Delta. In een gezamenlijk proces is kennis uitgewisseld en is de structuur en een deel van de inhoud van de verschillende gemeentelijke rioleringsplannen zoveel mogelijk geharmoniseerd. Dit beleid is verder tot stand gekomen door diverse

¹ Met de invoering van de Omgevingswet wijzigt de wettelijke basis van deze zorgplicht. Deze is dan opgenomen in artikel 2.16 lid 1 van de Omgevingswet.

gesprekken met medewerkers van verschillende domeinen binnen de gemeente evenals de wijkuitvoerders van de buitendienst.

1.3 Opgaven voor dit plan

Voor dit plan zijn vier opgaven geformuleerd waarvoor met dit plan ambities en uitgangspunten worden vastgesteld. Deze vier opdrachten vormen de rode draad voor dit plan. De opgaven hebben deels een overlap met de opgaven uit het integraal beleidsplan openbare ruimte (IBOR). Voor sommige opgaven wordt daarom verwezen naar het IBOR.

1.3.1 Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025

Het klimaat verandert, ook in Nederland. De zeespiegel stijgt, de temperatuur gaat omhoog, het wordt droger en tegelijkertijd wordt de neerslag intenser en extremer, hittegolven gaan vaker voorkomen. Met het Deltaprogramma is een belangrijke stap gezet om Nederland klimaatbestendiger te maken, maar hiermee zijn niet alle bedreigingen van klimaatverandering gedekt. De effecten van klimaatverandering zijn heel divers en brengen bovendien kansen met zich mee. Het kabinet bracht in 2016 in aanvulling op het Deltaprogramma, een Nationale adaptatie strategie (NAS) uit over het omgaan met klimaatrisico's en het benutten van kansen in alle sectoren die met klimaatverandering te maken kunnen krijgen. Gemeenten hadden daarbij de verplichting om in 2020 hun klimaatbeleid vastgesteld te hebben en daarnaar te handelen. Doelstelling is om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Bij klimaatverandering zijn er meer extreme buien, droogte, hittestress. De NAS gaat echter verder dan de fysieke inrichting van de openbare ruimte. Zie voor meer info: <https://ruimtelijkeadaptatie.nl/>

In december 2020 is het klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025 vastgesteld door de gemeenteraad. Met de vaststelling van het plan is gekozen voor de strategie van meekoppelen. Geen enkele opgave is zo urgent dat direct actie is vereist. Daarom worden klimaatadaptatieve maatregelen genomen bij natuurlijke momenten zoals onderhoud, herinrichting of nieuwbouw. De volgende punten zijn daarbij van belang:

- Klimaatadaptatie is, zoals hieronder ook omschreven bij de veranderingen door de komst van de Omgevingswet, sector overstijgend en vraagt om een integrale aanpak;
- Alleen samen maken we Dalfsen klimaatrobuust. Dat betekent dat we ook een beroep doen op inwoners, bedrijven en onze partners in de regio.

Het uiteindelijke doel is om in uiterlijk 2050 een klimaat robuust Dalfsen te realiseren. In dit beleidsplan worden de wateroverlastaandachtspunten opgenomen en wordt vastgesteld hoe de maatregelen worden betaald. De aandachtspunten op het gebied van hittestress komen terug in het nog op te stellen Groen- en Biodiversiteitsbeleid.

1.3.2 Veranderingen door de komst van de Omgevingswet en integraal werken

In het kader van de Omgevingswet stellen we als gemeente een omgevingsvisie, omgevingsplannen en -programma's op. De Omgevingswet heeft als doel om een samenhangender aanpak van de leefomgeving te bereiken. Dat vraagt een manier van integraal werken en denken dat verder gaat dan we toe nu toe gewend zijn. Dat betekent dat het werk minder sectoraal en meer gebiedsgericht en opgave gestuurd wordt georganiseerd. Inwoners vragen namelijk om een integrale benadering van de openbare ruimte. Als ergens werkzaamheden gedaan worden dan verwachten mensen dat werkzaamheden zoveel mogelijk gecombineerd worden.

De Waterwet en de gemeentelijke watertaken en de zorgplichten voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater worden ondergebracht in de Omgevingswet. Bij het van kracht worden van de Omgevingswet is het GRP geen wettelijk verplichte planvorm meer. Daarom worden onderdelen van het GRP dan ondergebracht in de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en het Omgevingsplan.

In de Omgevingsvisie legt de gemeente de visie en ambities vast. In het Omgevingsprogramma werkt de gemeente het beleid uit voor de bescherming, beheer, ontwikkeling, gebruik of het behoud van de

fysieke leefomgeving. In het programma worden ook maatregelen vastgelegd om aan omgevingswaarden te voldoen of doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken. Het Omgevingsplan is het gemeentelijke instrument met bindende regels voor burgers en bedrijven. Het Omgevingsplan zal ook de 'Verordening afvoer hemelwater en grondwater' bevatten. Deze verordening is op 28-03-2011 vastgesteld door de gemeenteraad. Dit vormt samen met de waterschapsverordening van het waterschap relevante regels voor de fysieke leefomgeving op lokaal niveau.

Het is nu nog niet mogelijk om het gemeentelijk rioleringsplan om te zetten in een Omgevingsprogramma. Het is binnen de gemeente Dalfsen namelijk nog niet bekend hoe deze Omgevingsprogramma's vorm gaan krijgen. Als voorbereiding op het integraal werken is het nodig om geactualiseerde gegevens over de kapitaalgoederen en het beheer van de openbare ruimte te hebben en is het wenselijk een onderverdeling (bouwstenen) voor een visie, programma en plan onderdelen te hebben.

1.3.3 Participatie in de openbare ruimte

De huidige tijdsgeest vraagt ook om een overheid die flexibel kan inspelen op bewonersinitiatieven. We willen als gemeente meer aansluiten bij de ideeën en behoeften vanuit de samenleving. Het onderwerp mede- en zelfbeheer is al eens opiniërend besproken in de gemeenteraad. In het integraalbeleidsplan openbare ruimte worden kaders voor burgerparticipatie en mede- en zelfbeheer in de openbare ruimte uitgewerkt. Deze kaders gaan ook onderdeel uitmaken van het in ontwikkeling zijnde gemeente brede beleid voor inwonerbetrokkenheid (participatiebeleid). Om deze reden wordt participatie in dit beleidsplan niet verder uitgewerkt.

1.3.4 De standaard kwaliteit voor de gemeente Dalfsen bepalen

Eén van de kerntaken van de gemeente is de openbare ruimte (straten, wegen, voetpaden en fietsroutes, openbaar groen, verlichting etc.) te onderhouden. De openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen. Het gaat om kapitaalgoederen in de openbare ruimte met een levensduur langer dan één jaar en met veelal een groot maatschappelijk nut, zoals wegen, riolering, bruggen, groen, etc.. In de wet- en regelgeving is geregeld dat we als gemeente een zorgplicht hebben, en kapitaalgoederen aan bepaalde veiligheidseisen moeten voldoen. Er staat echter nergens precies omschreven wat de zorgplicht inhoudt. Als gemeente heb je een bepaalde mate van vrijheid om zelf, door middel van een zorgvuldige afweging, invulling te geven aan de zorgplicht. In dit beleidsplan wordt beschreven hoe in Dalfsen invulling wordt gegeven aan de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemel en grondwater en welke kwaliteit als standaard ambitie geldt in Dalfsen.

1.4 Ontwikkelingen

Naast opgaven voor dit plan zijn er belangrijke ontwikkelingen als de energietransitie, risico gestuurd beheer en de verbreding heffingsmogelijkheden riool- en waterzorg.

1.4.1 Energietransitie

De energietransitie is in basis de overgang van een energiesysteem gebaseerd op fossiele energiebronnen naar een energiesysteem gebaseerd op duurzame en CO₂-neutrale energiebronnen. Ofwel de overgang van het gebruik van kolen, olie en gas naar het gebruik van zon, wind en water als bron van energie. Er wordt op het moment van schrijven o.a. gekeken naar: zoekgebieden voor zonneparken en windmolens, opwek op daken en grootschalige opwek in Dalfsen.

De warmtetransitie is een belangrijk onderdeel van de energietransitie. Het klimaatakkoord stelt dat in 2050 zeven miljoen woningen en een miljoen gebouwen van het aardgas af moeten zijn. Als tussenstap moeten in 2030 al anderhalf miljoen bestaande woningen zijn verduurzaamd, door isolatie en de inzet van duurzame warmte en elektriciteit. Dit gaat allemaal niet in één keer, maar we kijken stap voor stap hoe we in 2050 volledig gebruik kunnen maken van duurzame warmte in Dalfsen. Hierbij wordt ook thermische energie uit oppervlakte (TEA) en thermische energie uit afvalwater (TEA) betrokken. De warmtebronnen TEO en TEA zijn altijd aanwezig en onbepaald beschikbaar.

Wanneer wijkplannen voor de warmtetransitie worden opgesteld stemmen we dit af op de onderhoudsplanning van het beheer van de openbare ruimte en vice versa. Het streven is om zoveel als mogelijk werk met werk te maken en zoveel mogelijk eenmalig op een locatie aan het werk te gaan om overlast te beperken.

1.4.2 Risicogestuurd beheer

Het beheer van rioleringsvoorzieningen in de gemeente vond in het verleden veelal cyclisch plaats. Dat wil zeggen dat we volgens een vaste frequentie de riolering, reinigen, inspecteren en waar nodig onderdelen vervangen. Sinds 2015 is de gemeente op onderdelen samen met RIVUS bezig met het ontwikkelen van alternatieve beheer- en onderhoud strategieën. Deze strategie maakt geen gebruik van vaste frequenties, maar het risico, de kosten en de omgevingsfactoren bepalen de afweging of een object moet worden vervangen of gerepareerd. Deze nieuwe onderhoudsstrategie wordt uitprobeerde voor de vervangingsopgave van het vrijervalstelsel, het beheer van gemalen en kolken.

We zoeken naar precies het juiste moment om de riolerings-(onderdelen) te onderhouden of te vervangen: niet te vroeg (hogere kosten dan nodig, meer overlast), maar ook niet te laat (instorten van buizen of niet functioneren van gemalen) wanneer daardoor ongewenste effecten optreden. Om het juiste moment te kiezen, kijken we onder andere naar onderhoudskosten, ouderdom, meldingen en inspectiegegevens, omgevingsfactoren zoals belang van het riool, de bovenliggende weg, knelpunten van wateroverlast en bereikbaarheid. Een goede en transparante vastlegging van de integrale afweging (voor de gehele openbare ruimte) is een onderdeel van Assetmanagement. De integrale afweging wordt opgenomen bij het actualiseren van het (riool)beheerplan.

1.4.3 Verbreding heffingsmogelijkheden riool- en waterzorg

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft de Modelverordening Rioolheffing vervangen (september 2021) om recht te doen aan de bredere invulling van de gemeentelijke watertaken op landelijk niveau. Wateroverlast en verdroging mede veroorzaakt door klimaatverandering vragen steeds meer maatregelen in de publieke ruimte. De Modelverordening Riool- en Waterzorgheffing vervangt daarom de oude Modelverordening Rioolheffing. Van de maatregelen in de publieke ruimte heeft iedereen profijt, daarom worden in de nieuwe situatie zoveel mogelijk percelen in de heffing betrokken. Cultuurgronden en natuurterreinen dragen in de hedendaagse Rioolheffing veelal nog niet bij in de kosten van de gemeentelijke watertaken. De modelverordening kent een differentiatie in de tariefstelling om rekening te houden met de verschillen tussen percelen. Gelet op korte tijdsbestek was het niet mogelijk dit mee te nemen in dit plan. Conform advies VNG wordt de invoering doorgeschoven naar besluitvorming door de nieuwe gemeenteraad na de verkiezingen.

1.5 Leeswijzer

In dit eerste hoofdstuk zijn de aanleiding, het doorlopen proces en de belangrijkste opgaven ontwikkelingen beschreven. Verder is dit GRP als volgt opgebouwd. In het hoofdstuk 2 beschrijven we de doelen en ambities die er zijn met de gemeentelijke watertaken. De bestuurlijke context, wat we willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen aan activiteiten en hoe we het bereiken van de doelen gaan meten. In hoofdstuk 3 beschrijven we welke voorzieningen we hebben, wat we gaan doen in de planperiode, welke maatregelen we nemen en wie we daarvoor nodig hebben. Hoofdstuk 4 beschrijft tot slot de financiën en de ontwikkeling van de rioolheffing.

Voor de leesbaarheid van het plan zijn enkele onderdelen in bijlagen weergegeven:

- In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de wateroverlastaandachtspunten.
- In bijlage 2 beschrijven we de evaluatie over de voorgaande planperiode (2017-2021). Wat ging goed, wat kan of moet anders?
- In bijlage 3 is een samenvatting van het kostendekkingsplan opgenomen.

2 Wat willen we bereiken?

In dit hoofdstuk worden politieke ambities (bestuurlijke context) en het financiële beleid voor het beheer van de openbare ruimte uitgewerkt in doelen en effecten (wat willen we bereiken). Wat we willen bereiken wordt vervolgens vertaald naar concrete activiteiten die we daarvoor gaan doen. De effecten van activiteiten worden gemonitord en daarover wordt in de planning en control cyclus onder andere aan de raad gerapporteerd (sturen en meten). Via de monitoring en terugkoppeling daarover in de planning en control cyclus krijgt het bestuur de gelegenheid om tijdens de planperiode bij te sturen.

2.1 Bestuurlijke context

2.1.1 Toekomstvisie 'Voor Elkaar'

In Dalfsen doen we het samen, dat betekent dat de gemeente steeds meer als facilitator van de onderlinge verbinding gaat optreden. Bedrijven, zorginstellingen, scholen, maatschappelijke organisaties en inwoners gaan als (ervarings-)deskundigen een belangrijke bijdrage leveren aan ontwikkelingen binnen de gemeente. Dat bevat een breed palet aan initiatieven zoals het inrichten van de openbare ruimte, het groen in een woonwijk of keuzes over waterberging in een ontwerp. Op dat moment kunnen inwoners rekenen op een open houding van de gemeente. De openbare ruimte neemt een centrale plek in de leefomgeving van mensen in. Inwoners en organisaties verwachten daarom ook meer inspraak en zeggenschap rondom ontwikkelingen die van invloed zijn op hun eigen woon- en leefomgeving. Per ontwikkeling stellen we ons daarom steeds de vraag welke vorm van dialoog het beste past. Zeker is dat we betrokkenheid als gemeenschap omarmen, stimuleren en koesteren. De toekomstvisie is in dit beleidsplan vertaald in:

- 'Onderlinge verbondenheid', 'Samen tot oplossingen komen' en 'Iedereen horen' is vertaald in de beleidsdoelen voor participatie in de openbare ruimte en voor het 'Doorontwikkelen van de onderhoudskwaliteit' zoals verwerkt in het integraal beleidsplan openbare ruimte. Dit komt verder niet meer terug in dit beleidsplan.
- 'Samenwonen, samenleven en samenwerken' komt tot uiting in de visie voor de openbare ruimte en klimaatrobuust Dalfsen 2050 (paragraaf 2.2.1).

2.1.2 Bestuursprogramma 2018-2022'

Het bestuursprogramma 2018-2022 biedt de feitelijke kaders voor het beleidsplan. In het bestuursprogramma komen in bijna alle programma's thema's naar voren die te maken hebben met de openbare ruimte. Dit zijn bijvoorbeeld: klimaat en duurzaamheid, het sociaal domein, de Omgevingswet, wonen, verkeersveiligheid en financiën. Een belangrijke rode draad in het bestuursprogramma is dat de inwoners van de gemeente (mede) bepalen wat er gewenst is en dat de gemeente ruimte biedt om de maatschappelijke opgaven op te pakken. Het bestuursprogramma is in dit beleidsplan vertaald in:

- De doelen van het bestuursprogramma voor klimaat zijn verwerkt in het vastgestelde beleidsplan klimaatrobuust Dalfsen en worden geïmplementeerd in dit beleidsplan.

2.1.3 Omgevingsvisie

De omgevingsvisie gaat de hoofdlijnen van de (gewenste en noodzakelijke) ontwikkeling, het gebruik, de bescherming, het beheer en het behoud van het grondgebied van de gemeente beschrijven. Op het moment van schrijven van dit beleidsplan zijn alleen de kaders voor de omgevingsvisie geïnterpreteerd en vastgelegd in de kadernota omgevingsvisie, waarbij ingezet wordt op vitale kernen en een kansrijk buitengebied. Voor de belangrijkste vier integrale beleidsthema's: Veerkrachtige economie, Energie, Groen & water en Ontmoeten & gezondheid & bewegen zijn opgaven geformuleerd. Veel van deze opgaven raken de openbare ruimte en het gemeentelijk rioleringsplan:

- Het behouden en (waar nodig) verbeteren van een goed functionerende en betaalbare (afval)waterketen;

- Behouden en vergroten leefbaarheid en een toekomstbestendige leefomgeving die klimaat robuust en veilig is;
 - Vergroten en herstellen van areaal van grijs naar groen;
 - Creëren, behouden en verbeteren van een gezonde leefomgeving.
 - De leefomgeving stimuleert ontmoeting en bewegen.
 - Bijdrage leveren aan Klimaat-robuust Dalfsen: een groene fysieke leefomgeving die gevolgen van klimaatverandering kan opvangen;
- De integrale gedachte van de Omgevingswet vormt de basis van het Integraal beleidsplan openbare ruimte. Dat beleidsplan is namelijk een integraal kader voor de hele openbare ruimte. Om deze reden maakt ook riolering (de verplichting voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan komt met de Omgevingswet te vervallen) onderdeel uit van dat plan. Dit komt verder niet meer terug in dit beleidsplan.
 - De opgaven uit de kadernota Omgevingsvisie komen tot uiting in de visie voor het gemeentelijk rioleringsbeleid en de uitwerking van klimaatrobuust Dalfsen 2050 (paragraaf 2.2).

2.1.4 Visie op dienstverlening

In de visie op dienstverlening ligt vast hoe we als gemeente het contact met anderen vormgeven. “De inwoners en ondernemers van de gemeente Dalfsen staan centraal. Daarom kiezen we voor een persoonlijke benadering in een digitale wereld en leveren we maatwerk, waarbij vraagstukken integraal opgepakt worden. We vragen een actieve rol van onze inwoners en ondernemers. Initiatieven worden gewaardeerd, we bieden ruimte en denken mee. Dit doen we vanuit onze ‘Dalfser’ klantwaarden: duidelijk, gebruiksvriendelijk, mensgericht en transparant.

- Het integraal werken vormt de basis van het beleidsplan integraal beleid openbare ruimte en komt verder niet meer terug in dit beleidsplan.
- Ruimte bieden aan inwoners: de houding van de gemeenten en het nadenken over verwachtingen management zijn vertaald in de beleidsdoelen voor ‘participatie in de openbare ruimte in het beleidsplan integraal beleid openbare ruimte en komt verder niet meer terug in dit beleidsplan.
- Het opzetten van een efficiënt en klantvriendelijk proces voor meldingen openbare ruimte is een uitwerking van de visie op dienstverlening. Dit komt verder niet meer terug in dit beleidsplan omdat voornamelijk bedrijfsvoering betreft.

2.1.5 Ambitie en strategie GRP 2017-2021

De ambitie voor de omgeving in het vorige GRP was om een kwaliteitsontwikkeling in gang te zetten, waarbij elk project bijdraagt aan het verbeteren van de leefomgeving. Voor het beheer van de openbare ruimte is dit vertaald naar de volgende strategie:

“Het duurzaam (samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven) ontwikkelen en in stand houden van een veilige en sociale (fysieke) leefomgeving, met de hoogst mogelijke (karakteristieke) ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde tegen acceptabele maatschappelijke kosten.”

De bestuursstijl om de missie en visie te realiseren is faciliterend en activerend waar mogelijk, en initiërend en leidend waar nodig. Er wordt zowel richting gegeven aan de inhoudelijke kwaliteitsambitie als de manier van werken en de kosten die we hiervoor maken. Het vertrekpunt van het gekozen ambitieniveau van het GRP is de ‘eigen verantwoordelijkheid van de burger’, daar waar het kan. Het algehele ambitieniveau was te bestempelen als “spaarzaam en betrouwbaar daar waar het moet en vooruitstrevend daar waar het (eenvoudig) kan.”

- Op deze ambitie en strategie wordt in dit beleidsplan voortgeborduurd (paragraaf 2.2).

2.2 Wat willen we bereiken?

In deze paragraaf wordt de beleidsmatige basis gelegd voor het gemeentelijk rioolbeleid. Het beleid is enerzijds vertaling van bovenstaande bestuurlijke kaders, maar anderzijds een logische uitwerking vanuit wettelijke kaders.

2.2.1 Visie gemeentelijk rioleringsbeleid

De visie voor de openbare ruimte komt voort uit bovenstaande bestuurlijke kaders. Op de ambitie uit het vorige gemeentelijk rioleringsplan wordt in dit beleidsplan voortgeborduurd en het sluit aan bij de visie uit het beleidsplan integraal beleid openbare ruimte. De ambitie is om voor de omgeving een kwaliteitsontwikkeling in gang te zetten, waarbij elk project en activiteit bijdraagt aan het verbeteren van de leefomgeving.

Voor (het beheer van) de openbare ruimte is dit met het integraal beleidsplan openbare ruimte vertaald naar de volgende strategie:

Samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven ontwikkelen we en houden we de openbare ruimte duurzaam in stand tegen acceptabele maatschappelijke kosten. De benodigde (beheer) activiteiten dragen bij aan het verbeteren van de leefomgeving.

De strategie is op basis van bestuurlijke kaders van de gemeente vertaald naar zes belangrijkste thema's voor beheer de komende periode:

- Gezond
- Duurzaam
- Groen
- Beheerbaar
- Bruikbaar
- Veilig

Voor het verbeteren van de openbare ruimte wordt in eerste instantie gekeken naar bovenstaande zes thema's. Door deze zes thema's voor beheer vast te leggen kan ook richting gegeven worden aan het door ontwikkelen van de onderhoudskwaliteit, het organiseren van de vervanging van kapitaalgoederen in de openbare ruimte en het daarbij behorende afwegingskader.

2.2.2 RIVUS visie (afval)waterketen 2030

RIVUS is een samenwerkingsverband voor de afvalwaterketen en voor klimaatadaptatie, in West Overijssel tussen de gemeenten Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwartewaterland, Zwolle, provincie Overijssel en Waterschap Drents Overijsselse Delta. Binnen het samenwerkingsverband is een visie opgesteld voor de (afval)waterketen. De "RIVUS visie afvalwaterketen 2030" bevatten principes die houvast bieden bij de uitwerking van de gemeentelijke zorgplichten:

1. Het afvalwater wordt ingezameld met een rioelstelsel en getransporteerd naar de zuivering. Het afvalwater is meer dan een afvalproduct, want energie en grondstoffen worden zoveel mogelijk benut.
2. Het hemelwater is prominent in beeld en wordt overwegend oppervlakkig afgevoerd naar het watersysteem. De kwaliteit is zodanig goed dat het geen belemmering vormt voor recreatief medegebruik van het oppervlaktewater. Extreme buien leiden niet tot overlast.
3. Het watersysteem is ecologisch gezond en nodigt uit tot positieve beleving. Perioden van droogte en extreme neerslag kunnen goed worden doorstaan.

In bijgaand kader een toelichting op de visie. Hieraan conformeren wij ons. Elementen hieruit komen terug in de paragrafen over het gemeentelijke beleid voor de zorgplichten voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater.

RIVUS is ook een plek waar de deelnemende partners zoeken naar onderlinge afstemming in hun water en klimaatadaptatie taken. Van beleidsharmonisatie tot gezamenlijke beheerafspraken. Er is

geen sprake van gedelegeerde bevoegdheden, de partners blijven autonoom in hun beleid of beheerafspraken met anderen.

RIVUS visie afvalwaterketen

Doel van de visie: bepalende ontwikkelingen afvalwaterketen en hoe we hierop acteren in beeld. Kapstok voor (toekomstige) maatregelen en samenwerking. Juiste keuzes maken voor nu en later. De visie is uitgewerkt in vijf kernwaarden:

- **Bedrijfszekerheid:**
 - “Personeel is de meest waardevolle asset”
 - Meer bewust en expliciet keuzes maken door risico gestuurd ontwerp en beheer. Meer transparantie en verantwoording nodig intern en extern. Kennis borgen en in huis halen.
- **Klimaatbestendigheid:**
 - “Zonder blauw wordt groen geel”
 - Klimaatadaptatie nodig voor beperken wateroverlast, hittestress, watertekort en waterkwaliteitseffecten. Daarbij richten op haalbare meerwaarde.
- **Volksgezondheid:**
 - “Voorkomen is beter dan genezen”
 - Voorkomen van contact met water waarin ziekteverwekkers zitten (water op straat, overstortwater, wadi’s). Meer duidelijkheid antibiotica-resistentie nodig.
- **Water, Energie & Grondstoffen:**
 - “Minder afvalwater is beter”
 - Stapsgewijs bijdragen aan transitie naar een circulaire maatschappij door waardevolle componenten in afvalwater te benutten en bouwmaterialen her te gebruiken door vergaand scheiden (Cradle 2 Cradle). Voor een echte doorbraak is kritische massa nodig.
- **Milieu-impact:**
 - “Nut en effect van een euro”
 - Van focus op alleen het voldoen aan normen naar waarde voor de maatschappij (incl. effecten op de omgeving).

Kernbegrip: Waardevolle Waterketen

Voor het onderwerp klimaatadaptatie is een strategiedocument opgesteld. Hierin zijn leidende principes verwoord. Alle inzet om onze eigen gemeente, ons eigen werkgebied en West-Overijssel als geheel waterrobuust en klimaatbestendig te maken wordt getoetst aan deze leidende principes.

RIVUS leidende principes klimaatadaptatie

Deze leidende principes zijn als volgt:

- De basis op orde, behoud het goede
- Van preventie naar adaptatie
- Samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners
- Versterking sponswerking en verkoeling in steden, dorpen, buurten en straten
- Klimaatrobuust landelijk gebied: integraal verbinden en slim combineren
- Versnellen door werk-met-werk te maken

2.2.3 Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025

In december 2020 is het klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025 vastgesteld door de gemeenteraad. Voor het in beeld brengen van knelpunten zijn stresstesten uitgevoerd. Voor de stresstest ‘het wordt natter’ is in beeld gebracht waar water op straat blijft staan na een bui van 70 mm in één uur. In het toekomstig klimaat (2050) heeft een dergelijke bui een herhalingstijd van eens in de honderd jaar ($T=100$). Voor het landelijk gebied is een simulatie gemaakt van 120 mm in 48 uur. Op basis van de stresstesten is geconcludeerd dat de gemeente Dalfsen al behoorlijk klimaat robuust is. Het aantal potentiële water op straat locaties met grote waterdiepte (meer dan 30 cm diep) is

bijvoorbeeld beperkt. Om eventuele risico's te bepalen, zijn de mogelijke wateroverlast locaties beschouwd in relatie tot het voorkomen van kwetsbare functies. Conform het GRP 2017 is wateroverlast hierbij gedefinieerd als water op straat dat huizen of gebouwen instroomt, water op straat dat gebiedsontsluitingswegen en tunnels meer dan twee uur blokkeert of water dat langer dan vier uur op straat of in de tuin blijft staan. Aanvullend hierop is gekeken waar hulpdiensten als gevolg van grote diepte niet meer kunnen rijden of waar het teveel aan water mogelijk tot gezondheidsrisico's kan leiden. De belangrijkste potentiële overlastlocaties en opgaven voor de gemeente zijn heel divers. Het gaat bijvoorbeeld om een aantal wegen, woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en zorglocaties. Er is niet één categorie die er specifiek uitspringt. Met het plan zijn 22 wateroverlastaandachtspunten benoemd.

In dit beleidsplan worden de aandachtspunten voor wateroverlast opgenomen en wordt vastgesteld hoe de maatregelen worden betaald (paragraaf 3.2.4). De aandachtspunten op het gebied van hittestress komen terug in het nog in 2022 op te stellen Groen- en Biodiversiteitsbeleid.

Met de vaststelling van het plan is gekozen voor de strategie van meekoppelen. Geen enkele opgave is zo urgent dat direct actie is vereist. Daarom worden klimaatadaptieve maatregelen integraal genomen bij onderhoud, herinrichting of nieuwbouw van de openbare ruimte. Van belang is dat we alleen samen met de inwoners Dalfsen klimaatrobuust kunnen maken, immers een groot aandeel van het afvloeiende hemelwater valt op particulier terrein. Dit betekent dat we een beroep doen op inwoners, bedrijven en onze partners in de regio, door deze te stimuleren tot het treffen van klimaat adaptieve maatregelen. Het uiteindelijke doel is om in uiterlijk 2050 een klimaat robuust Dalfsen te realiseren.

Beleidsdoelen

- ❖ Een klimaatrobuust Dalfsen in 2050
- ❖ Inwoners, bedrijven en partners in de regio stimuleren tot het treffen van klimaatadaptieve maatregelen.

Activiteiten:

(uit klimaatadaptatieplan)

- Samen met Woningstichting Vechthorst gaan we gezamenlijke ambities formuleren en deze borgen door middel van prestatieafspraken. Ook gaan we op basis van de stresstesten en onderhoudsplanningen gebieden selecteren waar we de verkende meekoppelkansen gaan uitwerken tot concrete maatregelen.
- Samen met het waterschap zoeken we naar meekoppelkansen bij het optimaliseren van de afvalwaterketen.
- Samen met vertegenwoordigers van Duurzame Dorpen gaan we onderzoeken hoe we bewoners binnen de kernen in de gemeente Dalfsen kunnen betrekken bij klimaatadaptatie, en welke kansen dit biedt.
- Samen met het waterschap, provincie Overijssel en RIVUS continueren we de projecten in de regio zoals Ruimte voor de Vecht, hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en regionale risicodialogen rondom natuur, landbouw, recreatie en vitale/kwetsbare functies.
- We doen een beroep op inwoners, instellingen en bedrijven. We informeren ze over opgaven en kansen via onze website en gaan waar nodig actief dialogen voeren. Zo gaan we in gesprek met de zorginstellingen en bedrijventerreinen in onze gemeenten om de hitte en wateropgaven actief onder de aandacht te brengen.
- Groene schoolpleinen spelen een belangrijke educatieve rol maar dragen ook bij aan biodiversiteit, klimaatbestendigheid, gezondheid en sociale cohesie. Scholen kunnen via Natuur en Milieu Overijssel (NMO) subsidie krijgen voor het ontwerp en aanleg van een groen schoolplein. De gemeente gaat scholen daarbij actief ondersteunen.

- We stimuleren initiatieven van inwoners en bedrijven door het voortzetten van onze afkoppelsubsidie en ondersteunen in samenwerking met het waterschap en de provincie ook groene schoolpleinen.
- We nemen klimaatadaptatie standaard mee in onze werkprocessen en projecten waar we zelf de regie voeren. Dat betekent dat we bij onderhoud / beheerwerkzaamheden en nieuwe projecten aan de hand van stresstesten toetsen of er een klimaatopgave speelt. Indien dit het geval is worden als onderdeel van het plan klimaatmaatregelen genomen.
- Waar nodig nemen we ook regulerende maatregelen zoals een verordening, vergunningplicht of bouw- en gebruiksregels. Deze werken we dan verder uit in de hemel- en grondwaterverordening en het omgevingsplan.

2.2.4 Veranderingen door de komst van de Omgevingswet en integraal werken

In het kader van de Omgevingswet stellen we als gemeente een omgevingsvisie, omgevingsplannen en -programma's op. Zoals bij de opgaven (paragraaf 1.3) aangegeven is het wenselijk om een onderverdeling / bouwstenen van het gemeentelijk rioleringsplan te hebben voor deze onderdelen. In het samenwerkingsverband RIVUS zijn hiervoor bouwstenen en voor het GRP een format ontwikkeld. Dit GRP is opgesteld met als uitgangspunt het in RIVUS verband opgestelde format GRP.

2.2.5 De standaard kwaliteit voor de gemeentelijke zorgplichten bepalen

In wet- en regelgeving is geregeld dat we als gemeente een zorgplicht hebben. Daar moet de gemeente minimaal aan voldoen. Voor het gemeentelijk rioleringsbeleid gaat het om de zorgplichten voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater. Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de wettelijke zorgplichten, bijbehorende beleidsdoelen en uitwerking van het beleid. De activiteiten voor het bereiken van de beleidsdoelen voor de gemeentelijke watertaken, richten zich voornamelijk op het voortzetten van bestaande (beheer)opgaven. Hierover wordt binnen de planning en control (P&C) cyclus niet apart gerapporteerd.

Stedelijk afvalwater

De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling en transport van het stedelijk afvalwater naar een overnamepunt vanwaar het stedelijk afvalwater (door het waterschap) naar de RWZI afgevoerd wordt. Dit kan echter ook een andere inrichting zijn indien deze aantoonbaar doelmatiger is voor de zuivering van stedelijk afvalwater. (artikel 3.4 Waterwet)

Beleidsdoelen

- ❖ Zorgen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater.

Afvloeiend hemelwater

De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling en verwerking van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden gevergd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen. (artikel 3.5 Waterwet)

Beleidsdoelen

- ❖ Zorgen voor inzameling en verwerking van hemelwater (voor zover dit niet verlangd kan worden van de particulier).

Grondwater

De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te

beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van de beheerder of de provincie behoort. (artikel 3.6 Waterwet)

Beleidsdoelen

- ❖ Zorgen dat (voor zover mogelijk) het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert.

2.2.5.1 Gemeentelijke zorgplicht afvalwater

In deze paragraaf wordt de gemeentelijke zorgplicht inzake afvalwater uitgewerkt. Bij deze zorgplicht gaat het erom dat het afvalwater wordt ingezameld zodat het geen gevaar vormt voor de volksgezondheid.

Kort gezegd: de taak van de gemeente voor afvalwater is om dit in te zamelen of toe te zien op een goed alternatief.

Verplichting vanuit de Wet.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater staat verwoord in artikel 10.33 van de Wet milieubeheer.

Artikel 10.33 Wet milieubeheer:

1. De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in artikel 3.4 van de Waterwet.
2. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkt het gemeentelijk rioleringsplan eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt.
3. Op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen gedeputeerde staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor:
 - a. een gedeelte van het grondgebied van een gemeente, dat gelegen is buiten de bebouwde kom, en
 - b. een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van minder dan 2000 inwonerequivalenten wordt geloosd.
4. De ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door gedeputeerde staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.
5. Onder de Omgevingswet zal de ontheffing bedoeld in het derde lid veranderen. De gemeente kan hier dan zelf over beslissen en dient dit op te nemen in het Omgevingsplan.

Milieuwetgeving voor lozingen op de riolering.

Lozingen op de riolering vallen onder de milieuwetgeving:

- Lozingen vanuit bedrijven (Wet milieubeheer (Wm) – inrichtingen) vallen onder het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer, afgekort Barim en veelal aangeduid als het Activiteitenbesluit. De activiteiten zijn opgedeeld in diverse categorieën.
 - In artikel 3.4 staan de zogenaamde afstandscriteria. Lozen van huishoudelijk afvalwater of daarop gelijkend bedrijfsafvalwater in de bodem of op oppervlaktewater is alleen toegestaan als de riolering verder weg ligt dan:
 - 40 m bij lozingen tot en met 10 i.e.
 - 100 m bij lozingen van 11 tot 25 i.e.
 - 600 m bij lozingen van 25 tot 50 i.e.
 - 1500 m bij lozingen van 50 tot 100 i.e.
 - 3000 m bij lozingen van 100 tot 2000 i.e.
 - Het bevoegd gezag kan lozen toch toestaan met een maatwerkvoorschrift.
- Lozingen door particuliere huishoudens vallen onder het Besluit lozing afvalwater huishoudens, afgekort Blah.
 - In artikel 7 staat dat lozen niet is toegestaan als riolering aanwezig is op minder dan 40 m vanaf het perceel.
- Overige lozingen vallen onder het Besluit lozen buiten inrichtingen (Blbi). Hierin is ondermeer geregeld dat hemelwaterlozingen zijn toegestaan mits de zorgplicht in acht wordt genomen. In bijzondere gevallen kan de waterbeheerder maatwerkvoorschriften opleggen.
- Steeds geldt het zorgplichtbeginsel voor afvalwaterlozingen:
 - Het voorkomen of beperken van bodemverontreiniging;
 - Het voorkomen of beperken van oppervlaktewaterverontreiniging;
 - Het beschermen van de doelmatige werking van de voorzieningen voor afvalwaterbeheer, zoals de riolering en de zuivering;
 - Het voorkomen van het ontstaan van afvalwater;
 - Doelmatig afvalwaterbeheer;
 - Geen lozingen zoals olie in het riool;
 - Geen afvalwater lozen in het hemelwaterriool.
- Steeds geldt de voorkeursvolgorde uit Wm. art. 10.29a:
 - Het ontstaan van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
 - Verontreiniging van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
 - Afvalwaterstromen gescheiden houden, behalve als het niet uitmaakt;
 - Huishoudelijk afvalwater en hetgeen daarop lijkt inzamelen en transporteren naar RWZI;
 - Ander afvalwater, zo nodig na retentie of zuivering, eerst hergebruiken, anders lokaal lozen en als laatste optie naar de RWZI transporteren. Dit gaat zowel over relatief schoon afvalwater zoals afstromend hemelwater alsook over bedrijfsafvalwater dat niet overeenkomt met huishoudelijk afvalwater qua samenstelling en afbreekbaarheid.
- Voor de meeste lozingen is de afdeling Milieu van de gemeente het bevoegd gezag. Soms is dit overgeheveld naar een op afstand opererende milieudienst. Bij lozing op oppervlaktewater is de waterbeheerder bevoegd gezag.
- Bovenstaande punten zijn een selectie met verkorte weergave uit de relevante wetgeving. Getracht is in kort bestek de geest van de Wet te tonen inzake de zorgplicht voor afvalwater. Lees in voorkomende gevallen de originele teksten en bijbehorende toelichtingen!

Taakopvatting

De gemeente geeft op de volgende manier invulling aan de zorgplicht voor stedelijk afvalwater:

- De particulier is verantwoordelijk voor haar lozingsgedrag. Het doorspoelen van bijvoorbeeld vet, natte billendoekjes, luiers en doeken kan leiden tot een verstopping in de aansluitleiding en is ongewenst;

- Op eigen terrein is de particulier verantwoordelijk voor het inzamelen en transporteren van afvalwater tot het overnamepunt (erfgrenspuutje of erfgrens / pompput bij het ontbreken van een erfgrenspuut), of zuiveringsvoorziening;
- De particulier is niet verplicht om aan te sluiten op de riolering, maar mag ook niet altijd via een voorziening (IBA) lozen op de bodem of oppervlaktewater;
- De gemeente draagt zorg voor het doelmatig inzamelen van het stedelijk afvalwater vanaf het overnamepunt (erfgrenspuut of erfgrens/pompput bij het ontbreken van een put). Hierbij is wel vereist dat het afvalwater wordt aangeboden volgens de daaraan gestelde regels. In het buitengebied en stedelijk gebied van waaruit de lozing < 2000 i.e. wordt een doelmatigheidsafweging gemaakt voor het al dan niet inzamelen van afvalwater.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het transporteren van het afvalwater vanaf het overnamepunt naar een met het waterschap afgesproken punt (overnamepunt). Het afvalwater wordt via verschillende overnamepunten bij het waterschap aangeboden.
- De gemeente is bevoegd gezag voor de indirecte lozingen op de riolering en kan eisen stellen aan de hoeveelheid en samenstelling. Deze eisen hebben tot doel het functioneren van de riolering en zuivering en de bescherming van het oppervlaktewater te waarborgen en;
- Het waterschap heeft een adviesfunctie (in sommige gevallen is dit advies bindend) en een toezichtsbevoegdheid voor alle indirecte lozingen. De gemeente of de provincie (Wabo-bevoegd gezag) is formeel verantwoordelijk voor de handhaving, echter de uitvoering is gemandateerd en belegd bij de Omgevingsdienst IJsselland. Om het advies en toezicht zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen heeft de Omgevingsdienst met de waterschappen een dienstverlenings-overeenkomst (DVO) gesloten. Hierin staan de afspraken waar en wanneer het waterschap advies geeft plus toezicht uitvoert en de Omgevingsdienst met deze adviezen omgaat. Daarnaast is in 2020 een intentieverklaring afgesloten tussen de omgevingsdiensten en waterschappen in Noordoost Nederland om intensiever te gaan samenwerken.
- Het waterschap is verantwoordelijk voor het transport van het afvalwater vanaf een afgesproken punt (overnamepunt) naar de RWZI en de zuivering van het afvalwater. Er is sprake van een afnameovereenkomst door het waterschap. Dit is geregeld in het waterakkoord tussen gemeente en waterschap. Het waterschap moet een gefundeerd advies geven over het omgaan met alle facetten van het water in het plan. Dit is de zogenaamde 'Watertoets'.
- De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van de openbare drinkwatervoorzieningen. Hierover zijn afspraken gemaakt (zie paragraaf 3.3.3).

Uitwerking beleid

Bestaande situatie

Bij verstopping van de riolering worden de volgende uitgangspunten gehanteerd. In overleg met de gemeente moet de erfgrenspuut worden opgegraven om aan te tonen waar de verstopping zit. Is de put leeg dan zit de verstopping in het particuliere deel, staat de put vol dan zit de verstopping in het gemeentelijke deel en lost de gemeente dit zelf op. Kosten die in opdracht van de particulier gemaakt worden, worden door de gemeente niet vergoed. Kosten ontstaan door foutieve lozing van onder andere billendoekjes, luiers en doeken worden bij de particulier in rekening gebracht.

Het waterschap is verantwoordelijk voor het transport van het afvalwater vanaf een afgesproken punt (overnamepunt) naar de RWZI en de zuivering van het afvalwater. Voor een juiste afstemming tussen de zorgplichten van partijen worden wederzijdse verwachtingen en verplichtingen elk jaar vastgelegd in de zogenaamde afnameovereenkomst. De afspraken over het vaststellen van de afnameovereenkomst zijn vastgelegd in het Waterakkoord tussen gemeente Dalfsen en het waterschap. Bij afwijking van de afvalwaterzorgplicht dient overeenstemming tussen het bestuur van het waterschap en de raad van de betrokken gemeente te worden bereikt.

Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe aansluitingen op de riolering moeten worden aangevraagd bij de gemeente. Voor nieuwe aansluitingen op de riolering geldt het volgende:

Aansluitregels voor de afvoervoorzieningen staan in het Bouwbesluit 2012.

- Hoofregel is dat een bouwwerk zodanige voorzieningen voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater moet hebben dat het water zonder nadelige gevolgen voor de volksgezondheid is af te voeren.
- Dikwijls zijn de eisen voor een nieuwe aansluiting onderdeel van de omgevingsvergunning voor een bouwwerk.

Voor het buitengebied geldt de volgende doelmatigheidsafweging:

- Voor het aansluiten op de riolering van percelen in het buitengebied gelden de afstandscriteria volgens het activiteitenbesluit en het besluit lozing afvalwater huishoudens. Percelen worden aangesloten op de riolering als volgens de afstandscriteria niet op de bodem geloosd mag worden en de aansluiting gerealiseerd kan worden voor een maximum bedrag van € 10.250. Percelen die niet voldoen aan de afstandscriteria of niet binnen het maximum bedrag kunnen worden aangesloten moeten zorgen voor een eigen voorziening. Onder de Omgevingswet mag de gemeente hier zelf uitgangspunten voor bepalen. Deze dienen opgenomen te worden in het Omgevingsplan.

De kosten voor een nieuwe aansluiting worden in rekening gebracht bij de aanvrager.

- De gemeente mag kosten in rekening brengen voor een nieuwe aansluiting op de riolering. Dit kan met een verordening en een beschikking, of met beleidsregels en een privaatrechtelijke overeenkomst. De gemeente werkt met een verordening en eventueel beleidsregels en een privaatrechtelijke overeenkomst.
- Het bedrag voor een nieuwe aansluiting mag een vast bedrag zijn of bijvoorbeeld een lager bedrag binnen de bebouwde kom en een hogere eruiten of op basis van een offerte voor de werkelijke kosten. De gemeente Dalfsen werkt met een kostendekkend minimum bedrag en werkelijke kosten wanneer het minimum bedrag niet voldoende is. Het minimum bedrag wordt elk jaar vastgelegd in de verordening rioolaansluitrecht.
- Voor lozingen groter dan 1 m³/dag, dus meer dan een normale huishoudelijke lozing, geldt dat de kosten in rekening worden gebracht die nodig zijn om het stelsel geschikt te maken voor deze grotere lozing. Denk hierbij aan een grotere leiding, rioolgemaal met dubbele pompen en extra elektronica. Dit geldt voor nieuwe lozingen en voor bestaande lozingen die worden uitgebreid.

Aandachtspunten

De gemeente streeft op lange termijn naar een duurzame oplossing met kringloopsluiting en hergebruik van waardevolle stoffen. Pilots met nieuwe sanitatieconcepten (manieren hoe om te gaan met afvalwater) worden gevolgd.

De voorzieningen voor behandeling van afvalwater in het buitengebied hebben (landelijk) de volle aandacht. De voorzieningen voldoen misschien niet helemaal aan de specificaties die bij aanleg waren voorzien, maar dit levert in het algemeen geen grote problemen op. Gebruikers zijn over het algemeen tevreden. Noodzakelijke vervanging van de systemen laat nog wel even op zich wachten. De kosten voor voorzieningen in het buitengebied zijn hoog. De wettelijke zorgplicht verplicht gemeenten zich een oordeel te vormen over doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater. Wat doelmatig is, is mede afhankelijk van de lokaal bepaalde doelen en van het oordeel over de invloed van emissies uit huishoudens op die doelen. Als gevolg van de Omgevingswet hoeft de ontheffing van de zorgplicht voor het inzamelen van afvalwater in het buitengebied niet verlengd of opnieuw aangevraagd te worden. Over het al dan niet inzamelen van het afvalwater in het buitengebied (de doelmatigheid) kan de gemeente dan zelf uitgangspunten opnemen in het Omgevingsplan. Deze afweging is eerder gemaakt, waarna wij van de provincie ontheffing voor de zorgplicht hebben gekregen en waarna de verantwoordelijkheid voor de behandeling van het afvalwater geheel bij de eigenaren is komen te liggen.

Bij het in het kader van het Bestuursakkoord Water beoordelen van de vervangingsinvesteringen hoort ook een heroverweging van de aanpak van het buitengebied. De vraag is dan of de kosten die gemoeid zijn met afvalverwerking in het buitengebied in balans zijn met de baten die het oplevert? Als vervanging van oude drukriolen en IBA's zijn nieuwe vormen van sanitatie mogelijk, gericht op het duurzaam terugwinnen van grondstoffen, energie en water. STOWA en Stichting RIONED stimuleren deze ontwikkelingen met feitenonderzoeken IBA's en drukriolering, een platform en een nieuw webdossier.

In de toekomst wanneer grootschalige vervanging in zicht komt kan met ondersteuning van de uitgevoerde onderzoeken de beleidslijn voor het inzamelen van afvalwater in het buitengebied geactualiseerd worden. Deze grootschalige vervanging is op dit moment nog niet in zicht. Binnen het

samenwerkingsverband RIVUS zal er de komende periode onderzoek plaatsvinden naar hoe we in de toekomst het best kunnen omgaan met afvalwater in het buitengebied.

Foutieve aansluitingen op gescheiden stelsels vormen een ondermijning van het afvalwaterbeleid. Zie bijgaand kader voor achtergrondinformatie.

Foutieve aansluitingen.

Bij gescheiden rioolstelsels liggen aparte buizen in de straat voor afvalwater en hemelwater. Het afvalwater wordt afgevoerd naar de zuivering en het hemelwater wordt geloosd op oppervlaktewater. Bij dit stelseltype bestaat het risico op foutieve aansluitingen. Het kan op twee manieren fout gaan:

- Als er afvalwater wordt geloosd op het hemelwaterstelsel, dan vindt er een ongezuiverde lozing plaats, herkenbaar aan stank en grijsig water bij het lozingspunt.
- Maar ook de lozing van hemelwater op het afvalwaterstelsel is een probleem omdat dit stelsel daar niet op is berekend en overbelast raakt. Beide vormen van foutieve aansluitingen moeten daarom worden vermeden.

De afgelopen jaren zijn meerdere technieken op de markt gekomen om foutieve aansluitingen op te sporen. Het is arbeidsintensief speurwerk.

Medewerking van de eigenaar en eventuele gebruiker van een pand is veelal vereist. Dit is juridisch afdwingbaar. Juridische aanpak kan via het bouwspoor omdat de eigenaar van het perceel niet voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit 2012. Juridische aanpak kan ook via het milieuspoor omdat de lozer de milieuwetgeving overtreedt.

2.2.5.2 Gemeentelijke zorgplicht afvloeiend hemelwater

Gemeenten hebben een zorgplicht voor hemelwater in stedelijk gebied. Deze taak is vastgelegd in de wet. In stedelijk gebied ligt overal riolering waarmee niet alleen het afvalwater naar de zuivering wordt gebracht maar waarmee ook overtollig hemelwater wordt ingezameld en afgevoerd. Gemeenten kunnen bewuste keuzes maken hoe om te gaan met het hemelwater. Zij kunnen het gemengde stelsel handhaven, of een ander stelseltype aanleggen of perceeleigenaren dwingen tot afkoppelen op eigen terrein. Opmerkelijk is dat de wet uitgaat van het principe dat de perceeleigenaar eerst aan zet is om op eigen terrein het hemelwater te infiltreren of te lozen op oppervlaktewater. Dit is fundamenteel anders dan vroeger.

Kort gezegd: de taak van de gemeente is hemelwater in te zamelen en te verwerken, voor zover de perceeleigenaar niet zelf kan zorgen voor infiltratie in de bodem of lozing op een sloot.

Verplichting vanuit de Wet.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht inzake hemelwater staat verwoord in artikel 3.5 van de Waterwet.

Artikel 3.5 Waterwet:

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden gevegd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen.
2. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen tevens zorg voor een doelmatige verwerking van het ingezamelde hemelwater. Onder het verwerken van hemelwater kunnen in ieder geval de volgende maatregelen worden begrepen: de berging, het transport, de nuttige toepassing, het, al dan niet na zuivering, terugbrengen op of in de bodem of in het oppervlaktewater van ingezameld hemelwater, en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk.

Enkele punten uit de wettekst zijn van belang om de taak van de gemeente af te bakenen:

- *Dragen zorg voor:* Deze woorden maken duidelijk dat het hier om een zorgplicht gaat en niet om een resultaatsverplichting.
- *Doelmatige inzameling:* Deze woorden zijn belangrijk. De kosten die samenhangen met de inzameling en verwerking van hemelwater zijn afgelopen jaren flink gestegen door investeringen die zijn afgesproken met het waterschap voor verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Deze kosten worden via de rioolbelasting verhaald op de burger. Het is aan de gemeente om af te wegen welke maatregelen doelmatig worden geacht en welke als te duur worden aangemerkt. Van recente datum is de aandacht voor extreem zware buien die door de klimaatverandering vaker lijken voor te komen dan voorheen. Het gaat om de vraag op welke plekken de enorme hoeveelheden water kortstondig geborgen kunnen worden. Verder speelt de vraag welke mate van overlast en schade acceptabel wordt geacht. Ook hier is het aan de gemeente om afwegingen van doelmatigheid te maken.
- *Redelijkerwijs niet kan worden gevergd:* Deze woorden staan te midden van een wat langere omschrijving. Zij geven aan dat de wet er in beginsel van uitgaat dat het hemelwater op het perceel waar het valt in de bodem wordt geïnfiltreerd of op de sloot wordt geloosd. Dit sluit aan bij de natuurlijke gang van zaken: regen zakt weg in de bodem of loopt weg richting een sloot. In veel gevallen kan deze weg ook worden bewandeld in stedelijk gebied. Dikwijls is de bodem geschikt voor infiltratie en dikwijls zijn sloten, greppels, vijvers en grachten aanwezig. De wet gaat er vanuit dat eerst naar deze mogelijkheden wordt gekeken. Alleen als het naar het oordeel van de gemeente teveel vergt van de particuliere eigenaar of woningcorporatie om dit te doen, dan is de gemeente aan zet om het hemelwater in te zamelen. Dit is een trendbreuk met de gangbare civiele praktijk waarbij meestal vanzelfsprekend al het hemelwater wordt ingezameld via de riolering. Met deze nieuwe wetgeving is het aan de gemeente om aan te geven in welke delen van de stad van de perceel eigenaren kan worden gevergd het hemelwater te verwerken op het eigen perceel en in welke delen van de stad de gemeente voorzieningen aanbiedt voor de inzameling van het hemelwater. Als de gemeente in bestaande gebieden wil overgaan van inzameling van hemelwater met de riolering naar een situatie waarbij particulieren zelf infiltreren of lozen op de sloot, zal een overgangstermijn nodig zijn om de particulieren in de gelegenheid te stellen eigen voorzieningen te treffen. Een en ander kan worden aangegeven in een verordening.
- *Doelmatige verwerking:* De zorgplicht van de gemeente gaat niet alleen over het inzamelen van het hemelwater, maar ook over de verwerking hiervan. Het is aan de gemeenten om hierin doelmatige keuzes te maken. In de toelichting bij de wet wordt dit benadrukt. Dit is een trendbreuk met afgelopen jaren waarin waterschappen veelal dominant waren geworden ten aanzien van deze afweging. Elders in de wet wordt wel benadrukt dat gemeenten en waterschappen goed moeten samenwerken. Het waterschap is dus niet buitenspel gezet bij het maken van deze keuzes, maar op een gelijkwaardige positie gezet, waarin het niet zozeer normen aan de gemeente oplegt, maar in overleg haar belangen inbrengt.

Taakopvatting

De gemeente geeft op de volgende manier invulling aan de zorgplicht voor afvloeiend hemelwater:

- De particulier is in principe de eerste verantwoordelijke voor de opvang en verwerking van hemelwater dat valt op zijn eigen terrein (aanpak bij de bron). Het is aan de gemeente om te beoordelen of redelijkerwijs van de perceeleigenaar verlangd kan worden het afvloeiend hemelwater zelf in de bodem of op oppervlaktewater te brengen;
- De gemeente zorgt voor het doelmatig inzamelen en verwerken van afvloeiend hemelwater. Bij doelmatigheid wordt gelet op volksgezondheid, droge voeten (bewoonbaarheid) schoon water en een schone bodem (milieubescherming);
- De gemeente hanteert de voorkeursvolgorde vasthouden, bergen en afvoeren bij het omgaan met hemelwater. Het afvoeren van hemelwater is daarbij de laatste, minst gewenste keuze die alleen wordt uitgevoerd als de eerste twee mogelijkheden niet kunnen of niet doelmatig zijn; Transport van hemelwater moet worden geminimaliseerd. Benodigde voorzieningen blijven dan klein en het risico op verontreiniging beperkt. Het beste is om hemelwater te infiltreren vlakbij de plek waar het valt, dus bij voorkeur op de kavel met een overloop van de voorziening naar de tuin en mogelijk openbaar gebied. Bovengrondse afvoer van hemelwater via bijvoorbeeld goten heeft de voorkeur boven riolering. Zichtbaarheid biedt de beste garantie tegen foutieve aansluiting van afvalwater op het hemelwatersysteem en draagt bij aan bewustwording. Wadi's verdienen de voorkeur als een centrale infiltratievoorziening nodig is. Een wadi is een doordachte groen voorziening en zorgt

voor retentie, zuivering, infiltratie en gedoseerde afvoer. Een goed ontworpen wadi biedt bovendien ruimtelijke kwaliteit, natuurontwikkeling en recreatief medegebruik;

- De gemeente sluit in principe geen verhard oppervlak op de riolering aan. Schoon- en vuilwaterstromen worden zo veel mogelijk gescheiden, waarbij schoon regenwater in het watersysteem wordt gehouden en niet via de riolering naar een zuiveringsinstallatie wordt afgevoerd;
- De gemeente koppelt bij rioolvervanging, wegreconstructies of herinrichting waar mogelijk en doelmatig hemelwater af van de gemengde rioolstelsels, bijvoorbeeld door de opvang van water in het groen of de aanleg van een apart hemelwaterriool met afvoer naar oppervlaktewater;
- De gemeente stimuleert het afkoppelen op bestaand particulier terrein door middel van een afkoppelsubsidie. Het waterschap heeft ook een subsidieregeling om inwoners te stimuleren om bestaand terrein af te koppelen;
- De gemeente is het aanspreekpunt voor de burger. Zij behandelt klachten en zorgt voor een doelmatige aanpak van hemelwaterproblemen, ook als eigenaar van het openbaar gebied;
- Het waterschap is verantwoordelijk voor het oppervlaktewater. Zij draagt zorg voor de afvoer van door de gemeente of particulier ingezameld hemelwater via het oppervlaktewater. De initiatiefnemer van een ruimtelijk plan is verplicht om vroegtijdig advies in te winnen bij het waterschap over hoe om te gaan met water. Het waterschap moet een gefundeerd advies geven over het omgaan met alle facetten van het water in het plan. Dit is de zogenaamde 'Watertoets'.

Uitwerking beleid

Het hemelwaterbeleid richt zich in eerste plaats op in- en uitbreidingslocaties, herinrichtingen en rioolrenovaties. Op dergelijke momenten is het mogelijk te kiezen voor een (nieuw) systeem dat voldoet aan de eisen van deze tijd. Hemelwaterbeleid kan daarnaast worden ondersteund door particulier initiatief. Dit geeft kleine voordeeltjes per keer, maar kan op termijn een krachtig middel vormen om het bestaande gemengde rioolstelsel te ontlasten.

Bestaande situatie particulier terrein:

Voor bestaande bouw stimuleert de gemeente particulieren door een subsidie beschikbaar te stellen per afgekoppelde m². De regels zijn vastgelegd in de subsidieverordening afkoppelen hemelwater. Zie het waterloket op www.dalfsen.nl

Nieuwe ontwikkelingen particulier terrein:

Gelet op doelmatigheid en wat de gemeente van particulieren en bedrijven mag verwachten gaat de gemeente ervanuit dat de particulier vanaf 2011 in het buitengebied en binnen de bebouwde kom bij nieuwbouw of verbouw zelf regenwater opvangt en infiltreert in de bodem. Aan de particuliere zorgplicht voor hemelwater wordt voldaan als er minimaal 20 mm statische berging (t.o.v. het dakoppervlak) op eigen terrein is gerealiseerd. De berging moet volledig leeg kunnen lopen door infiltratie in de bodem. Het kan voorkomen dat er buien vallen die niet geborgen kunnen worden in de infiltratievoorziening binnen de eigen perceelsgrenzen. In dat geval mag overtollig water met behulp van een overstortvoorziening (bladvang of ontlastput) bovengronds worden afgevoerd naar het openbare gebied.

Nieuwe ontwikkelingen/ bestaande situatie openbare ruimte:

Onder doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater wordt verstaan: Overlast en schade wordt zoveel mogelijk voorkomen en hinder wordt beperkt tot een acceptabel niveau. Het ingezamelde afvloeiend hemelwater leidt niet tot onacceptabele bodem- of waterkwaliteitsproblemen, het streven is om de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren.

Onder overlast wordt verstaan, als:

- Water via de straat huizen of gebouwen instroomt;
- Water gebiedsontsluitingswegen en tunnels gedurende meer dan 2 uur blokkeert;
- Water afkomstig uit een gemengd stelsel langer dan 4 uur op straat of in een tuin staat.

Onder onacceptabele bodem- of waterkwaliteitsproblemen wordt verstaan:

- De vuiluitwerp door overstortingen op oppervlaktewater brengt de doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit conform het waterkwaliteitsspoor, de Kaderrichtlijn Water en de Stedelijke wateropgave niet in gevaar.

Voor de doelmatige inzameling wordt het rioolsysteem ingericht. Voor bestaand gebied is het uitgangspunt dat een theoretische neerslaggebeurtenis T=100 geen overlast veroorzaakt.

Neerslaggebeurtenis T=100:

De regenbui T=100 (70 mm in 1 uur) is een standaard neerslaggebeurtenis voor het klimaat in 2050 met een herhalingsstijd van 100 jaar, volgens het worst-case scenario consistent met de KNMI'14 scenario's (zie figuur 1).

Bij gebiedsontwikkeling geldt dat een duurzame inrichting met voldoende ruimte voor "overtollig" hemelwater het uitgangspunt is. Voor overtollig hemelwater geldt de trits vasthouden, bergen, afvoeren, waarbij bovengronds het uitgangspunt is. Er wordt uitgegaan van een statische berging binnen de waterhuishoudkundige voorzieningen in de openbare ruimte van 80 mm ten opzichte van het verharde oppervlak. Hiermee sluit de gemeente aan bij de door het waterschap gehanteerde uitgangspunten wat betreft waterberging. Verder geldt bij gebiedsontwikkeling dat er geen overlast mag plaatsvinden bij T=250.

Neerslaggebeurtenis T=250:

De regenbui T=250 (90 mm in 1 uur) is een standaard neerslaggebeurtenis voor het klimaat in 2050 met een herhalingsstijd van 250 jaar, volgens het worst-case scenario consistent met de KNMI'14 scenario's (zie figuur 1).

Bij het herinrichten of onderhouden van de openbare ruimte geldt ook het uitgangspunt van een duurzamere inrichting. Hemelwater wordt zoveel als mogelijk gescheiden van vuilwater. Voor overtollig hemelwater geldt ook voor herinrichtingen de trits vasthouden, bergen en afvoeren waarbij bovengronds het uitgangspunt is. Verhard oppervlak wordt afgekoppeld als dit doelmatig is. Bij doelmatigheid wordt gelet op volksgezondheid, droge voeten (bewoonbaarheid), schoon water en een schone bodem (milieubescherming).

Schaal	Duur	Hoeveelheid [mm]	Herhalingsstijd [jaar]				Initiële condities
			huidig klimaat	2030	2050	2085	
Lokaal	1 uur	70	200	150	100	60	
		90	500	400	250	150	
	2 uur	160	2000	1500	1000	600	
Regionaal	48 uur *	120 (135)	250 (200)	200 (150)	100	50 (60)	GG
		120 (135)	250 (200)	200 (150)	100	50 (60)	GHG
		130 (165)	750 (500)	500 (400)	250	100 (150)	GG
		160 (220)	3500 (2000)	2000 (1500)	1000	350 (600)	GG

Figuur 1 bron RIONED

Aandachtspunten

Extreme buien geven steeds vaker problemen met wateroverlast. Rioolstelsels zijn veelal ontworpen voor probleemloze afvoer van hemelwater tot een neerslagintensiteit van 60 l/s/ha (liter per seconde per hectare) ofwel 20 mm/uur. Dit is voldoende voor alle normale dagen en ook voor de meeste zware neerslag. Af en toe, vooral bij zomerse donderbuien, komen buien met een veel hogere neerslagintensiteit voor. Het is te kostbaar om rioolstelsels daarop te dimensioneren. Als zo'n bui (of hevige cel in een bui) slechts enkele minuten duurt, is er weinig aan de hand. Het wordt een probleem als het langer aanhoudt. De verwachting is dat door de klimaatontwikkeling extreme buien vaker voorkomen.

Het wordt geen eis dat de gemeente het systeem zodanig ontwerpt dat dergelijke buien probleemloos verwerkt kunnen worden. Wel staat de gemeente aan de lat om het ontwerp van het systeem in combinatie met de inrichting van de openbare ruimte zo vorm te geven dat overlast en schade zoveel mogelijk beperkt wordt.

Als er nog geen sprake is van wateroverlast volgens de hierboven genoemde uitgangspunten dan kan er wel sprake zijn van hinder. Water op straat in de vorm van hinder zullen we als samenleving moeten accepteren, net als hinder door ondergelopen achterpaden of tuinen. Alleen als er sprake is van echt langdurige hinder kan deze hinder overlast worden.

Het belangrijkste kenmerk bij extreme buien is dat al het regenwater niet in de riolering past en dus op straat blijft staan en daar gaat stromen richting lage plekken. Op de lokaal laagste plekken komt alles bijeen en kan overlast en schade ontstaan. De opgave wordt om het water zodanig te geleiden dat dit zonder schade kan worden afgevoerd of geborgen, bijvoorbeeld naar laag gelegen groenstroken. Bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen dient deze nieuwe opgave mee te spelen.

2.2.5.3 Gemeentelijke zorgplicht grondwater

Gemeenten hebben een beperkte zorgplicht voor de grondwaterstand in stedelijk gebied. Het is geen volledige verantwoordelijkheid voor het grondwater. Delen van het grondwaterbeheer liggen namelijk bij andere overheden zoals waterschap en provincie. Daarnaast is er een belangrijke rol voor de eigenaar van de grond. Verder geldt dat grondwater zich slechts ten dele laat beheersen. Vergelijk het met het weer, daarvoor is geen overheid verantwoordelijk, want het is een natuurlijk proces. Grondwater is eveneens een natuurlijk proces. Maar wel eentje waarbij we als maatschappij nadrukkelijk hebben ingegrepen middels waterlopen, polders, drainage, drinkwaterwinningen en dergelijke. Hiermee samenhangend is voor bepaalde aspecten van het grondwater een zorgplicht toegekend aan enkele overheden, waaronder de gemeenten.

Kort gezegd: de taak van de gemeente voor de grondwaterstand in stedelijk gebied is om maatregelen in de openbare ruimte te overwegen en te nemen als er grondwateroverlast bestaat en als het de verantwoordelijkheid van de gemeente betreft.

Verplichting vanuit de Wet.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht voor grondwater staat verwoord in artikel 3.6 van de Waterwet.

Enkele punten uit de wettekst zijn van belang om de taak van de gemeente af te bakenen:

Artikel 3.6 Waterwet:

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort.
2. De maatregelen, bedoeld in het eerste lid, omvatten mede de verwerking van het ingezamelde grondwater, waaronder in ieder geval worden begrepen de berging, het transport, de nuttige toepassing en het, al dan niet na zuivering, op of in de bodem of in het oppervlaktewater brengen van ingezameld grondwater, en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk.

- *Dragen zorg voor:* deze woorden maken duidelijk dat het hier om een zorgplicht gaat en niet om een resultaatsverplichting.
- *In het openbaar gemeentelijk gebied:* deze formulering is essentieel. Het is de verantwoordelijkheid van de eigenaar van een woning om deze bouwkundig in goede staat te laten verkeren wat betreft vocht-dichtheid van verblijfsruimten. De gemeente kan maatregelen treffen in het openbare gebied. In de eerste plaats om schade aan de wegconstructie door verzakking en opvriezen te voorkomen. Daarnaast werkt ontwatering van de openbare ruimte in positieve zin door naar de omgeving.
- *Structureel nadelige gevolgen:* het gaat niet om het bestrijden van incidenten, maar alleen om structureel nadelige gevolgen. Kortstondige overlast in natte perioden is geen reden tot ingrijpen.

- *Voor de aan de grond gegeven bestemming:* dit betekent bijvoorbeeld dat een groenzone of een garagebox natter mag zijn dan een woning.
- *Zoveel mogelijk voorkomen of beperken:* deze woorden geven aan dat er grenzen zijn aan het effect van maatregelen. Gemeenten hebben een inspanningsverplichting, geen resultaatsverplichting.
- *Voor zover het doelmatig is:* dit is enerzijds een belangrijke afbakening van de zorgplicht en anderzijds een grote verantwoordelijkheid. Het is aan de gemeente om kosten en baten van maatregelen af te wegen en gemotiveerde keuzes te maken. Deze woorden weerspiegelen de kern van de gemeentelijke autonomie in dit dossier.
- *Voor zover het niet tot de zorg van waterschap of provincie behoort:* met name het peilbeheer door het waterschap heeft invloed op de grondwaterstanden. In het buitengebied is het waterschap het meest bepalend voor de grondwaterstanden, eventueel aangevuld met particuliere sloten en drainage. In stedelijk gebied speelt het oppervlaktewater dat in beheer is bij het waterschap ook een belangrijke rol voor de grondwaterstanden. In de praktijk is vaak sprake van een historisch gegroeide situatie. Maatregelen van waterschap en gemeente kunnen elkaar versterken of tegenwerken. De wetgever stelt in de toelichting dat het de bedoeling is dat gemeente en waterschap samen op trekken, onderling goede afspraken maken en eventueel kosten delen.
- *Verwerking van het ingezamelde grondwater:* het is aan de gemeente te beoordelen of een apart stelsel voor afvoer van het grondwater wordt aangelegd of dat de hoeveelheden zodanig gering zijn dat afvoer via de riolering doelmatig is.
- *De wet ziet niet toe op oude gevallen maar is gericht op nieuwe situaties:* De wettelijke zorgplicht beoogt nieuwe grondwateroverlastproblemen te voorkomen en patstellingen bij bestaande problemen te doorbreken. Daarnaast wil artikel 3.6 overbodige en ondoelmatige maatregelen voorkomen. Het artikel stelt bewust niemand verantwoordelijk of aansprakelijk voor de handhaving van een bepaalde grondwaterstand. Particulier, gemeente, waterschap en provincie hebben ieder eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden om maatregelen te treffen.

Taakopvatting

De gemeente geeft op de volgende manier invulling aan de zorgplicht voor grondwater:

- De particulier is primair verantwoordelijk voor de ontwatering van zijn terrein. Hij zorgt voor bouwkundige of waterhuishoudkundige voorzieningen op zijn eigen terrein en voor de eigen woning (zoals een vochtdichte vloer of een lekvrije kelder). Hij houdt bij grondwaterstandverlagende maatregelen rekening met het gemeentelijk grondwaterbeleid en belangen van aangrenzende percelen. Hij kan de gemeente verzoeken het water te lozen op een gemeentelijke voorziening of het waterschap ingeval van lozing op het oppervlaktewater.
- De gemeente is het aanspreekpunt voor de burger. Zij behandelt klachten en zorgt voor een doelmatige aanpak van grondwaterproblemen, ook als grondeigenaar van het openbare gebied. Pas als aanpak door de particulier niet doelmatig is en de problemen structureel zijn, is het aan de gemeente om in het openbare gebied maatregelen voor de afvoer van overtollig grondwater af te wegen. De gemeente stelt als initiatiefnemer of uitvoerder van ruimtelijke plannen een waterparagraaf op.
- Het waterschap beïnvloedt via het oppervlaktewaterpeil de grondwatersituatie. Ook zorgt het waterschap voor de afvoer van door de gemeente of particulier ingezameld grondwater via het oppervlaktewater. Sinds eind 2003 is de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan verplicht om vroegtijdig advies in te winnen bij het waterschap over hoe om te gaan met water. Het waterschap moet een gefundeerd advies geven over het omgaan met alle facetten van het water in het plan. Dit is de zogenaamde 'Watertoets'. Het waterschap verleent watervergunningen voor lozing op oppervlaktewater en voor onttrekkingen, voor zover de provincie geen vergunningverlener is.
- De provincie is strategisch grondwaterbeheerder. Dat wil zeggen dat de provincie erop toeziet dat er voldoende grondwater van de gewenste kwaliteit beschikbaar is. In dit kader geeft de provincie vergunningen af, bijvoorbeeld aan de drinkwaterbedrijven, voor grote industriële onttrekkingen en voor warmte- en koude opslag. In de vergunning kan zij voorschriften voor de beëindiging van de onttrekking opnemen.

De gemeente heeft bij dit alles de regie. Bij klachten over grondwateroverlast maakt de gemeente een analyse van oorzaken, gevolgen en mogelijke maatregelen.

Uitwerking beleid

Bestaande situatie

Het treffen van maatregelen in de openbare ruimte door de gemeente worden doelmatig geacht wanneer er sprake is van structurele grondwateroverlast zoals hieronder beschreven en de kosten voor het treffen van maatregelen in verhouding staan tot de nadelige gevolgen.

Er is sprake van structurele grondwateroverlast als:

1. De gebruiksfunctie van percelen volgens het bestemmingsplan door de grondwaterstand structureel over een groter gebied (meer dan 5 percelen of 0,50 ha per locatie) en gedurende een langere periode (> 31 dagen) wordt belemmerd;
2. De belemmering onder punt 1 zich minimaal drie achtereenvolgende jaren voordoet en;
3. De representatieve hoogste grondwaterstand (RHG) minder is dan 0,70 meter beneden de kruin van de weg in de openbare ruimte (belemmering met betrekking tot verblijfsruimte) of;
4. De representatieve hoogste grondwaterstand (RHG) minder is dan 0,50 meter beneden de kruin van de weg in de openbare ruimte (belemmering met betrekking tot tuin/plantsoen).

Een uitzondering zijn natte kruipruimtes bij nieuwbouwwoningen gebouwd na 1992. Deze woningen moeten voldoen aan het Bouwbesluit. Een natte kruipruimte bij deze woningen behoort niet tot overlast in de leefruimte te leiden, anders is er sprake van een bouwkundig gebrek.

De RHG is de 90 percentielwaarde van een reeks aan gemeten grondwaterstanden. Dat wil zeggen dat 10% van de metingen een hogere waarde heeft dan de RHG. De RHG is vergelijkbaar met de vroeger veel gebruikte Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG).

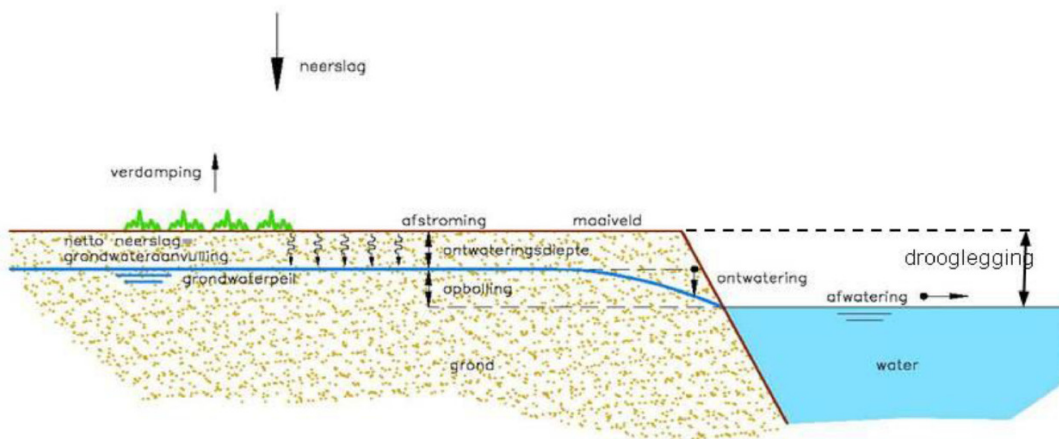
De gemeente treft geen maatregelen als er sprake is van grondwateroverlast als gevolg van een schijngrondwaterstand. Dit fenomeen komt voor als er sprake is van een water afsluitende klei- of leemlaag die boven de grondwaterstand zit. Hier kan het water langdurig op blijven staan en overlast tot gevolg hebben. Het lokaal verbeteren van de bodemopbouw is een verantwoordelijkheid van de particulier.

De gemeente treft geen maatregelen, voor eigen rekening, als er sprake is van besluiten of vergunningen die niet door de gemeente zijn genomen c.q. afgegeven maar wel van invloed kunnen zijn op de grondwaterstand zoals:

- Peilbesluiten door het waterschap of Rijkswaterstaat voor het oppervlaktewater(peil).
 - Vergunningen die de Provincie afgeeft voor grondwateronttrekkingen en koude- en warmte opslagsystemen (ook het stopzetten/verminderen van grondwateronttrekkingen vallen hier onder).
 - Vergunning die het waterschap afgeeft voor het onttrekken van grondwater en retourbemaling.
- In die gevallen treedt de gemeente met de verantwoordelijke waterbeheerder in overleg om te komen tot een oplossing.

Nieuwe ontwikkelingen

De gemeente hanteert bij in- en uitbreidingsplannen een minimale drooglegging voor woningen van 1,20 meter. Daarnaast geldt dat een ontwateringsdiepte van minimaal 0,7 m beneden wegpeil.

Onderzoek bij uitvoeringsprojecten

In Dalfsen en in Hoonhorst zit het grondwater voldoende diep. In deze dorpen is een grondwateronderzoek vooralsnog niet nodig. In Nieuwleusen, Oudleusen en in Lemelerveld daarentegen zijn deze onderzoeken verplicht, omdat op meerdere locaties het grondwater binnen 1 meter beneden maaiveld wordt aangetroffen. In 2021 heeft de gemeente een grondwateranalyse uitgevoerd voor het stedelijk gebied. Deze analyse bevestigt het belang van een grondwateronderzoek bij ontwikkelingen in deze kernen. In deze analyse is ook een doorkijk gemaakt richting 2050, deze blijft het belang naar de toekomst toe bevestigen. De initiatiefnemer van de uit te voeren werkzaamheden, dit kan ook de gemeente zijn, moet in Nieuwleusen, Oudleusen en in Lemelerveld aantonen dat:

- Er geen risico is op een structurele verhoging van de grondwaterstanden, waardoor grondwateroverlast kan gaan optreden.
- Er geen risico is op een snelle verlaging van de grondwaterstanden nabij grote, monumentale bomen. Een snelle verandering van de grondwaterstand dient te worden voorkomen.

Als de maatregelen gaan leiden tot structureel te hoge grondwaterstanden, zijn compenserende maatregelen nodig.

Aandachtspunten

In de gemeente zijn geen meldingen bekend van structurele grondwateroverlast door (te) hoge grondwaterstanden. Na enkele jaren meetgegevens te hebben verzameld kunnen nu betrouwbare uitspraken worden gedaan over de representatieve hoge grondwaterstanden.

De gemeente heeft sinds 2011 een grondwatermeetnet bestaande uit 48 peilbuizen. In 2021 heeft de gemeente een grondwateranalyse uitgevoerd met de over een periode van 10 jaar verzamelde gegevens. In deze analyse is ook een doorkijk gemaakt richting 2050. Hieruit blijkt dat er binnen het stedelijk gebied in de gemeente in ieder geval tot 2050 geen locaties zijn waar structurele overlast door hoge grondwaterstanden of juist door lage grondwaterstanden (droogte) te verwachten is. Om op een doelmatige wijze invulling te kunnen geven aan de grondwaterzorgplicht draagt de gemeente zorg voor:

- Een goede registratie van klachten over grondwater;
- Het gefaseerd opzetten en beheren van een grondwatermeetnet in stedelijk gebied;
- Een goed beheer en onderhoud van alle bestaande ontwateringvoorzieningen;
- Een goede informatievoorziening aan en communicatie met de burger.

2.2.5.4 Verordening grond- en hemelwater

Eén van de bedoelingen van dit beleid is dat er geen of in ieder geval zo min mogelijk grondwater en hemelwater wordt afgevoerd naar de zuivering. Die is namelijk bedoeld voor het zuiveren van afvalwater. Extra toevoer van relatief schoon water leidt tot hogere kosten en een lager zuiveringsrendement.

Sinds de invoering van de Wet gemeentelijke watertaken is het mogelijk een verordening af te kondigen, die in aangewezen gebieden een verbod op het lozen van grondwater en hemelwater op de afvalwaterriolering behelst. De VNG heeft hiertoe een modelverordening opgesteld. De verordening is bedoeld als sluitstuk van het afkoppelbeleid. Het vormt een instrument waarmee kracht wordt verleend aan het beleid uit het GRP.

De verordening gaat concreet werken in speciaal aangewezen gebieden, bijvoorbeeld:

- In de situatie dat het bestaande gemengde rioolstelsel wordt of is vervangen door een systeem met gescheiden afvoer of een systeem voor alleen het afvalwater. In zo'n geval wordt van de perceeleigenaren verwacht dat zij hun lozingsituatie aanpassen aan de nieuwe situatie in de straat. Meestal zullen eigenaren hiertoe genegen zijn, met name als de gemeente voorziet in communicatie en hen tegemoet komt tijdens het werk. Soms zijn er echter mensen die weigeren mee te werken;
- In buurten met een gemengd rioolstelsel, waarbij de woningen ruime tuinen hebben en op goed doorlatende grond staan. Hier kan van de particulier worden verlangd dat hij binnen een aantal jaren zijn hemelwater infiltreert in de bodem op het eigen perceel;
- In het buitengebied. Hier is drukriolering aangelegd waarop alleen afvalwater mag worden geloosd omdat anders overbelasting van het systeem optreedt, waardoor de waterkwaliteit kan verslechteren en er hinder in woningen kan optreden;

- In straten met een gescheiden rioolstelsel met foutieve aansluitingen. Foutieve aansluitingen kunnen onder andere leiden tot een verslechterde waterkwaliteit. De verordening is bedoeld als stok achter de deur. Niet prettig, wel nuttig. De verordening is vastgesteld. Er zijn nog geen gebieden aangewezen waarvoor de verordening van toepassing is. Het is de bedoeling dat de verordening gedurende de planperiode van het huidige plan geactualiseerd wordt om zodoende goed voorbereid te zijn op de Omgevingswet.

2.3 Sturen en meten

Deze paragraaf geeft beknopt een samenvatting van wat we willen bereiken, welke concrete activiteiten we in welk jaar gaan ontplooiën en welke resultaten we willen behalen, om te meten of we op schema liggen wat betreft realisatie van de beleidsdoelstellingen. De meer op bedrijfsvoering gerichte activiteiten uit paragraaf 2.2 zijn hierbij achterwege gelaten.

Meerjarig doel(en):

- ❖ Een klimaatrobuust Dalfsen in 2050
- ❖ Inwoners, bedrijven en partners in de regio stimuleren tot het treffen van klimaatadaptieve maatregelen.
- ❖ Zorgen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater.
- ❖ Zorgen voor inzameling en verwerking van hemelwater (voor zover dit niet verlangd kan worden van de particulier).
- ❖ Zorgen dat (voor zover mogelijk) het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert.

Activiteiten:

- We stimuleren initiatieven van inwoners en bedrijven door het voortzetten van onze afkoppelsubsidie en ondersteunen in samenwerking met het waterschap en de provincie ook groene schoolpleinen.

Resultaten, indicatoren en meten:

Indicator	Bron	Nulmeting	2022	2023	2024	2025
<i>Met subsidie afgekoppelde particuliere verharding in vierkante meter (m2)</i>	Afkoppelsubsidie	-	4000	4000	4000	4000

Om te toetsen of met de uitvoering van de (zorgplichten) het beoogde effect wordt bereikt, wordt de DoFeMaMe (Doelen, functionele eisen, maatstaven, meetmethoden) systematiek toegepast. De meerjarige doelen geven aan wat we willen bereiken. De functionele eisen zijn specificaties (activiteiten) van de doelen die voor de gemeentelijke watertaken zijn geformuleerd. Ze geven aan, aan welke voorwaarde(n) we willen voldoen en hoe de voorzieningen dan moeten functioneren in een kwalitatieve maat. De functionele eisen hebben betrekking op het inzamelen, transporteren en verwerken ten behoeve van de volksgezondheid, woonbaarheid en het milieu. De maatstaven (indicatoren) zijn gericht op de effecten, wat ervaart de burger en/of omgeving. Deze maatstaven worden verwerkt en opgenomen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van de programmabegroting.

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(1) Afvalwater	Op adequate wijze inzamelen van stedelijk afvalwater.	< 5 meldingen van het niet kunnen lozen van afvalwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.

	Op doelmatige wijze transporteren van stedelijk afvalwater.	< 2 meldingen van gezondheid gerelateerde klachten door contact met afvalwater in de openbare ruimte per jaar.	Registratiesysteem
		< 5 meldingen van stank gerelateerde klachten vanuit de gemeentelijke riolering.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(2) Grondwater	Doelmatig bestrijden van structurele grondwateroverlast.	< 10 meldingen van grondwateroverlast per jaar veroorzaakt door gemeentelijke voorzieningen.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(3) Hemelwater	Op adequate wijze inzamelen van hemelwater.	< 10 meldingen van het niet kunnen lozen van hemelwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.
	Op doelmatige wijze transporteren / verwerken van hemelwater.	< 5 meldingen van wateroverlast per jaar.	Registratiesysteem
		< € 5.000,- schade door wateroverlast per jaar.	Registratiesysteem

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(1,2 en 3) Algemeen	Objecten voor invulling van de zorgplichten moeten in voldoende staat zijn.	< 1 meldingen van persoonlijk letsel als gevolg van ernstige gebreken.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.
		< € 5.000,- schade door ernstige gebreken van objecten in de openbare ruimte.	Registratiesysteem + uitkeringen verzekering.

Als niet wordt voldaan aan de beoogde doelstellingen wordt onderzoek gedaan naar doelmatige maatregelen en / of wordt de doelstelling opnieuw vastgesteld. Voorgaande wordt vertaald naar de planning- en control documenten (begroting, bestuursrapportage en jaarrekening). Op deze manier kan de voortgang en de effecten van het beleid worden gemonitord.

3 Wat gaan we doen in de planperiode?

Dit hoofdstuk kijkt vooruit naar de projecten en maatregelen voor de planperiode 2022 tot 2026. Het geeft de lezer een beeld wat verwacht mag worden aan "grote" activiteiten in de komende jaren. De maatregelen zijn gebaseerd op de voorgaande hoofdstukken. Om de beoogde situatie te bereiken en

of te behouden is het noodzakelijk maatregelen te treffen. De maatregelen zijn in te delen in vier groepen:

- Onderzoek en planvorming: inventarisaties, plannen, studies of evaluaties om nader te onderzoeken of getroffen maatregelen effectief zijn en/of welke maatregelen nog doelmatiger zijn;
- Beheer en onderhoud: maatregelen om adequaat en doelmatig beheer & onderhoud te realiseren van bestaande objecten;
- Renovatie / vervanging: maatregelen om bestaande objecten die niet meer voldoen aan gestelde doelen en eisen te renoveren of te vervangen;
- Verbeteringsmaatregelen: maatregelen om de toestand van het (afval)watersysteem te optimaliseren.

Echter voordat we beschrijven wat we gaan doen in de planperiode, beschrijven we wat we nu hebben aan voorzieningen.

3.1 Wat hebben we nu?

Het riool verzamelt en transporteert dagelijks vele liters afvalwater richting de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) van het waterschap. De gemeente beheert daarvoor vele voorzieningen, zoals kolken, (druk)riolering en gemalen binnen de bebouwde kom en in het buitengebied om haar taak voor de verwerking van stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en overtollig grondwater zo doelmatig mogelijk uit te voeren. De gemeente voert het afvalwater af naar de RWZI van Dalfsen en Raalte. De RWZI's zijn in beheer van het waterschap. Op locaties in het buitengebied zijn systemen aangelegd voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA). Deze IBA's zijn in beheer bij de perceeleigenaren. Voor gedetailleerde informatie zie het meest actuele (riool)beheerplan. De voorzieningen bestaan grofweg uit:

Vrijverval riolering	178 km
<i>waarvan gemengd</i>	49 %
<i>waarvan gescheiden</i>	51 %
Bergbezinkvoorzieningen	1 stuks
Drukriolering	63 km
Pompunits	294 stuks
IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater)	1937 stuks (particulier)
Gemalen	35 stuks
Persleiding	4 km

Onze gegevens zijn vastgelegd in:

- Beheersysteem voor riolering
- Beheersysteem voor gemalen
- De lozingspunten op oppervlaktewater worden jaarlijks met het waterschap geactualiseerd in de systeemkennis van RIVUS.

3.2 Wat gaan we doen?

3.2.1 Onderzoek en planvorming

We voeren onderzoeken uit om beter inzicht te krijgen in de (afval)waterketen. In onderstaande tabel is een overzicht van de onderzoeken die we willen uitvoeren, het jaartal waarin we dat doen en het budget opgenomen.

	Onderzoek & planvorming	2022	2023	2024	2025
1	Ad-hoc onderzoek	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
2	Actualiseren beheergegevens	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500

3	Actualiseren basisrioleringsplan	€15.000	
4	Actualiseren rioolbeheerplan	€10.000	
5	Actualiseren gemeentelijk rioleringsplan		€ 20.000
6	Aanpassen verordening grond- en hemelwater		
Totaal			

3.2.2 Beheer en onderhoud

De huidige aanpak van het beheer en onderhoud van de verschillende rioleringsobjecten blijft voorlopig gehandhaafd. De huidige wijze van onderhoud is vooral gericht op preventief periodiek onderhoud. Het object moet het "altijd" doen en de wijze van onderhoud is bij elk object nagenoeg gelijk. Maar er wordt steeds meer gekeken naar de effecten die het niet functioneren van het object heeft en hoe groot de kans is dat dit voor kan komen. Dit risico gestuurde beheer wordt als kans gezien om in de toekomst het beheer nog doelmatiger uit te voeren. We zijn al begonnen met ervaring opdoen en de effecten in beeld brengen. Het is echter noodzakelijk om de risicogestuurd benadering toe te passen voor alle kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Om deze reden wordt het risico gestuurde beheer gemeente breed uitgewerkt in het integraal beleid openbare ruimte.

3.2.3 Renovatie en vervanging

Het huidige rioolstelsel heeft geen oneindige levensduur. Om kwalitatieve redenen moeten alle onderdelen van de riolering (putten, buizen, gemalen, persleidingen, e.d.) na verloop van tijd vervangen worden. Ook de geplande nog aan te leggen voorzieningen moeten op termijn gerenoveerd c.q. vervangen worden. Vervanging of renovatie van de riolering vindt onder andere plaats op basis van onderzoek en toetsing aan richtlijnen. Als aangetoond is dat vervanging of renovatie noodzakelijk geworden is dan worden de maatregelen uitgevoerd. De kosten voor vervanging en renovatie verschillen (sterk) van jaar tot jaar.

Binnen het vakgebied vindt al jarenlang een omslag plaats van normatief handelen naar kwalitatief en risico gestuurd handelen en denken niet meer op basis van landelijke richtlijnen maar richtlijnen toegespitst op de lokale situatie. De veranderde systematiek heeft er toe geleid dat de afgelopen planperiode minder is geïnvesteerd dan verwacht en dat de komende planperiode het investeringen niveau voor vervanging en renovatie relatief laag is.

3.2.4 Verbeteringsmaatregelen

Voor het beter functioneren en beheren van het (afval)watersysteem is een aantal verbeteringsmaatregelen opgenomen. Een aantal maatregelen vloeit voort uit de opgaven (paragraaf 1.3), een aantal maatregelen is voorzien op basis van geplande en uitgevoerde studies.

Optimalisatiestudie Afvalwatersysteem (OAS)

Op basis van meldingen en voorvallen in het verleden, en expert judgement zijn binnen het gezamenlijk met het waterschap opgezette project "OAS Dalfsen" vier waterkwaliteitsknelpunten aangepakt. Het gaat hierbij om het oppervlaktewater bij de gemeentelijke overstorten bij de Ruitenborghweg, Vossersteeg, Westerbouwlanden en Hulsterplas. Bij de Hulsterplas is doormiddel van het plaatsen van een vuilfuijck de door aanwonenden ervaren overlast van stank en drijvende voorwerpen als gevolg van een overstort voorkomen. Verder hebben we een watergang aangepast waardoor na een overstort het vervuilde water eenvoudiger teruggepompt kan worden in het rioolstelsel. Er zijn daarnaast op drie locaties dataloggers aangebracht waardoor er gemonitord kan worden wanneer de overstorten plaatsvinden en hoe lang deze duren. Hiermee kunnen we optimaler bepalen wanneer er beheermaatregelen genomen moeten worden, zodat er zo min mogelijk overlast wordt ervaren. Aangezien overstorten noodzakelijk zijn voor de werking van de riolering en een overstort daarom niet voorkomen kan worden, zetten we ook meer in op communicatie, zodat in de omgeving van de overstort bijvoorbeeld in verband met de gezondheid niet gezwommen wordt. Op dit moment is hier geen aanvullend budget voor nodig.

Maatregelen wateroverlast/ waterkwaliteit

In de afgelopen planperiode is gemiddeld ca. € 50.000,- per jaar besteed aan maatregelen ter verbetering van de wateroverlast en waterkwaliteit. In 2020 en 2021 was het begrote budget van €25.000 voor de afkoppelsubsidie beide keren vroeg in het jaar op. De verwachting is dat dit de komende jaren door zal zetten vanwege de bekendheid van de subsidieregeling en vanwege de verhoogde bewustwording onder inwoners op klimaatverandering/klimaatadaptatie. Voor de aankomende planperiode wordt daarom € 35.000 begroot voor het stimuleringsbudget en € 25.000 voor kleinschalige verbeteringsmaatregelen. Eventueel aanvullend benodigde dekkingsmiddelen worden aangevraagd door middel van projectvoorstellen.

Op het gebied van klimaatadaptatie zijn er na een verdiepend onderzoek van de wateroverlastaandachtspunten uit het plan Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025 en de praktijk stresstest van 4 juli 2022 8 wateroverlastaandachtspunten (zie bijlage 1) vastgesteld. Hierbij hebben we per aandachtspunt de mogelijke maatregelen onderzocht en het daarvoor benodigde budget bepaald. Onder de aandachtspunten zijn geen urgente knelpunten waarbij de gezondheid of de veiligheid in gevaar komt. We streven er naar om ruim voor 2050 door middel van meekoppelen deze aandachtspunten te verbeteren. In de periode van 2023-2027 wordt jaarlijks €150.000 gereserveerd binnen de voorziening zodat we in de toekomst de vastgestelde meekoppel kansen kunnen benutten.

Vanaf 1 januari 2021 kunnen gemeenten, provincies en waterschappen gebruikmaken van de Impulsregeling klimaatadaptatie. Via die regeling kunnen ze een bijdrage van het Rijk krijgen voor klimaatadaptatiemaatregelen. Het bedrag kan gebruikt worden om adaptatiemaatregelen versneld uit te voeren, om al geplande ruimtelijke maatregelen uit te breiden met klimaatadaptatiemaatregelen, of om nieuwe adaptatiemaatregelen op de korte termijn op te pakken. Een bijdrage kan aangevraagd worden via de werkregio (RIVUS) van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie waar we deel van uitmaken. Dit betekent dat we samen met andere partijen in onze werkregio een maatregelenpakket opstellen voor de periode tot en met 2027, en je samen een investeringsvoorstel indient bij het Rijk om de impuls gelden te verkrijgen. Voor de gehele regio is 5.4 miljoen euro beschikbaar. Dit bedrag wordt verdeeld aan de hand van een verdeelsleutel gebaseerd op de oppervlakte en inwonersaantal van de gemeente. Voor de gemeente Dalfsen betekent dit dat er € 370.000 beschikbaar is. Projecten waarvoor impuls gelden aangevraagd wordt, moeten uiterlijk 1 januari 2028 gereed zijn. In 2022 wordt onderzocht of met de impuls gelden versnelde uitvoering van de wateroverlastaandachtspunten in de periode 2022-2028 mogelijk is. Met de in de periode 2023-2027 jaarlijks binnen de voorziening gereserveerde €150.0000 is het mogelijk om aanspraak te maken op de impuls gelden die maximaal 1/3^e van de projectkosten bedragen.

Inzet samenwerkingsverband RIVUS

De samenwerking in de (afval)waterketen wordt steeds intensiever. Gemeenten vinden elkaar vaker onderling en ook het contact met het waterschap neemt toe. Het blijft niet alleen bij contacten, want er worden ook gezamenlijke projecten uitgevoerd om zo beter gebruik te maken van elkaars kennis en ervaring. Aangezien er binnen RIVUS een gezamenlijk uitvoeringsplan klimaatadaptatie wordt opgesteld is de verwachting dat in de toekomst vaker gezamenlijk projecten opgepakt gaan worden. Wat dit betekent voor wat betreft kosten en personele inzet is op dit moment niet bekend. Als er aanvullende dekkingsmiddelen nodig zijn zal dit middels projectvoorstellen aangevraagd worden.

Grondwatermeetnet

Voor het functioneren van het grondwatermeetnet heeft de gemeente in 2021 een grondwaterklimaatanalyse uitgevoerd. Uit de analyse blijkt dat er geen knelpunten zijn of ontstaan in de komende jaren en dat het aantal meetpunten globaal gehalveerd kan worden. Tijdens de komende planperiode wordt onderzocht hoe het grondwatermeetnet opnieuw ingericht gaat worden op basis van de bevindingen uit de analyse. Hier wordt geen budget voor begroot, maar wordt op het moment dat meer bekend is aangevraagd.

3.3 Wie hebben we daar voor nodig?

Om het geplande werk uit te voeren is voldoende gekwalificeerd personeel nodig. Met behulp van de Kennisbank Stedelijk Water is een globale inschatting gemaakt van de benodigde personele capaciteit voor de komende jaren. Op basis van landelijke kengetallen is berekend hoeveel medewerkers nodig zijn. Elke organisatie is anders, daarom zijn afwijkingen ten opzichte van de landelijke kengetallen mogelijk.

3.3.1 Benodigde personele capaciteit

Rioleringsbeheer, inclusief de gemeentelijke watertaken, brengt een omvangrijk takenpakket met zich mee, dat de nodige personele inzet vereist. Met behulp van de kennisbank riolering is een inschatting te maken van de benodigde personele inzet. Het is gebaseerd op inwoneraantal, areaalgrootte en geplande investeringen. Het gaat uit van landelijke gemiddelden en houdt geen rekening met lokale bijzonderheden. Het is een hulpmiddel om de lokale personeelsformatie te bespreken.

Een gemeente kan kiezen om alle taken met eigen mensen te doen of om meer uit te besteden. Bij de "algemene taken" kan de gemeente zelf het GRP schrijven en hydraulische berekeningen uitvoeren of deze taken uitbesteden aan een adviesbureau. Bij "onderhoud" kan ze zelf kolken reinigen en een eigen gemalenploeg hebben of dit uitbesteden aan gespecialiseerde bedrijven. Bij "maatregelen voorbereiden" kan de gemeente zelf het ontwerp en bestek maken of dit uitbesteden aan een ontwerp bureau.

Onderstaand worden twee uitersten gegeven. Bij "zelf doen" doet de gemeente alle taken met eigen mensen. Bij "regie" wordt zoveel mogelijk uitbesteed, maar de gemeente blijft verantwoordelijk en moet coördinerende en aansturende taken wel blijven doen. De volgende kolommen tonen deze situatie en de situatie in de gemeente Dalfsen aangevuld met eventuele opmerkingen. De beschikbare 3,6 fte is voldoende om de werkzaamheden uit te voeren, ook al wijkt dat af van de landelijke kengetallen.

Hoofdgroep taken	"zelf doen"	"regie"	Dalfsen	opmerkingen
1 – Algemene taken	3,1 fte	1,4 fte	2,9 fte	
2 – Onderhoud	4,4 fte	0,1 fte	0,6 fte	
3 – Maatregelen	0,7 fte	0,3 fte	0,7 fte	Exclusief nieuwbouw
Totaal fte's	8,2 fte	1,8 fte	4,2 fte	Beschikbaar 3,6 fte.

3.3.2 Samenwerking op de wettelijke taken

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor een goede invulling van onze gemeentelijke zorgplichten op afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater. En omdat riolering niet op zichzelf staat, maar onderdeel is van onze gemeentelijke infrastructuur, stemmen we ons beleid af met andere stakeholders en overheden. Voor onze gemeente zijn dat:

- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Provincie Overijssel

3.3.2.1 Samenwerking waterbeheerder

De gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwateroverlast heeft meerdere raakvlakken met de taken van de waterbeheerder. Voor ons gaat het hierbij om waterschap Drents Overijsselse Delta. Samenwerking met het waterschap is van groot belang en zelfs verwoord in de Waterwet.

3.3.3 Bescherming drinkwatervoorzieningen

Drinkwater is van levensbelang. De voornaamste bron voor drinkwater in Overijssel is grondwater. In Overijssel wordt op 24 plaatsen grondwater uit de bodem gehaald. Uiteindelijk komt dit als drinkwater uit de kraan. In de gemeente Dalfsen ligt de winlocatie Vechterweerd. De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van de openbare drinkwatervoorziening. Gebiedsdossiers vervullen daarbij een belangrijke functie. Voor alle 24 Overijsselse drinkwaterlocaties is er zo'n dossier. De bescherming

van drinkwater is verankerd in de Omgevingsvisie van de provincie. Gemeenten dienen dit in hun (toekomstige) Omgevingsvisies ook te verankeren.

Waterwet

Op grond van de Waterwet kent de provincie functies toe aan het watersysteem, zoals bijvoorbeeld de drinkwaterfunctie. De provincie wijst daarvoor grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden aan en stuurt via ruimtelijke ordening en milieu op goede kwaliteit van het grondwater.

Gebiedsdossiers

Gebiedsdossiers brengen de (potentiële) risico's in kaart voor drinkwater en voor duurzaam veilige drinkwatervoorziening in een bepaald (waterwin)gebied. Gebiedsdossiers bevatten ook informatie over de kwaliteit van het (grond)water waar drinkwater van wordt gemaakt, over bronnen van verontreinigingen en over de kwetsbaarheid van het watersysteem. Aanwezige verontreinigingen worden vertaald naar risico's voor het drinkwater en voor het halen van doelstellingen voor de openbare drinkwatervoorziening. Voor Dalfsen is de winlocatie Vechterweerd van belang. Dalfsen voldoet aan de verplichtingen om via de ruimtelijke ordening de winfunctie te beschermen.

3.3.4 Samenwerking in de (afval)waterketen

We werken binnen de gemeentelijke organisatie samen met andere sectoren in de openbare ruimte bijvoorbeeld wegen en openbaar groen. Met de komst van de Omgevingswet (verwacht per 1 juli 2022) wordt dat alleen maar belangrijker. Integraal werken is het devies en dat betekent ook participatie en afstemming. Water stopt niet bij de gemeentegrens. Het bestuursakkoord Water heeft geleid tot de oprichting van samenwerkingsverband RIVUS.

Dankzij deze samenwerking is het eenvoudiger geworden om kennis en ervaringen te delen, wat ten goede komt aan de kwaliteit. Daarnaast zorgt een intensieve samenwerking voor een verlaging van de kwetsbaarheid van onze eigen organisatie en op enkele fronten levert de samenwerking ook kostenbesparing op. In 2021 is het bestuursakkoord Water afgelopen. Daarom wordt in 2021 onderzocht hoe de toekomst van RIVUS er uit moet zien. Er wordt voorgesteld om het samenwerkingsverband door te zetten. Zo kunnen we ook in de toekomst profiteren van de kennis en ervaringen binnen deze samenwerking.

4 Financiën en rioolheffing

In dit hoofdstuk worden de lasten en (benodigde) baten uit de rioolheffing behandeld. We bespreken de financiële lasten, investeringen en hoe de rioolheffing zich op de korte en lange termijn gaat ontwikkelen om kostendekkend te blijven.

4.1 Financiële kader

Als financieel kader dienen het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Paragrafen Lokale heffingen en Financiering en de Financiële verordening.

4.1.1 Kostendekkend tarief

De rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn, de gemeente kan besluiten om een deel van de kosten te dekken uit de algemene middelen. De gemeente Dalfsen gaat uit van een 100% kostendekkende heffing.

De hoogte van de heffing is dus afhankelijk van de uitgaven. Berekend wordt welke rioolheffing nodig is om 100% kostendekkend te zijn nu en in de toekomst. Technisch wordt voor vervangingen ver vooruitgekeken tot en met 2075. Voor de berekening van de benodigde hoogte van de rioolheffing pleit de Commissie BBV voor een kortere termijn (Notitie Lokale heffingen):

“Het GRP heeft een lange planningshorizon. De hardheid van de ramingen neemt daarbij vanzelfsprekend af naarmate de te bekostigen maatregelen verder in de toekomst liggen. Met name daar waar het gaat om lasten van maatregelen die bekostigd kunnen worden uit voorzieningen (zoals groot onderhoud en vervangingsinvesteringen) geldt dat deze nogal kunnen fluctueren en in de tijd kunnen verschuiven. Het is dan ook niet reëel bij het berekenen van de hoogte van de jaarlijkse toevoeging in de betreffende voorziening uit te gaan van de planningshorizon die gehanteerd wordt in het GRP. Daarbij kan beter uitgegaan worden van een middellange en in de tijd telkens een jaar opschuivende periode”.

Voor het bepalen van de ontwikkeling van de rioolheffing wordt om deze reden een horizon van 25 jaar gebruikt. Iedere vier jaar, wanneer er ook een nieuw rioleringsprogramma komt, wordt er een nieuw kostendekkingsplan opgesteld, waarin de doorkijk ook telkens vier jaar opschuift. Hiermee wordt geborgd dat tijdig geanticipeerd kan worden op een toekomstige stijging of daling van de lasten. Daarnaast wordt voorkomen dat er nu een onnodig hoge heffing vastgesteld wordt.

4.1.2 Activeren en afschrijven

Investeringen in de riolering moeten op grond van het BBV worden geactiveerd en worden uit de voorziening vervanging betaald, mits deze toereikend is. Als de voorziening niet toereikend is, dan wordt de investering geactiveerd, hetgeen tot kapitaallasten leidt.

Basisregel: investeringen in het riool activeren en afschrijven

Onder het BBV is de basisregel dat alle investeringen moeten worden geactiveerd (artikel 59, eerste lid BBV). Alle investeringen in het riool -ook de vervangingsinvesteringen- vallen onder de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Immers, een gemeente kan middelen genereren via het riooltarief. De geactiveerde investeringen leiden voor de duur van de afschrijfperiode tot kapitaallasten en deze lasten kunnen op grond van artikel 228a Gemeentewet in het tarief worden meegenomen.

Onderzoeken worden veelal niet geactiveerd:

Activeren immateriële activa

De mogelijkheid om immateriële activa te activeren is door het BBV aanzienlijk beperkt. Alleen lasten van onderzoek en ontwikkeling kunnen nog worden geactiveerd. Daarbij geldt ook nog de voorwaarde dat er reëel zicht moet zijn op de verwezenlijking van de plannen (bovendien moet het gaan om de verwezenlijking van tastbare zaken). De maximale afschrijvingstermijn is in de BBV gesteld op 5 jaar.

In de gemeente Dalfsen worden onderzoeken ten laste van de exploitatie verantwoord.

De gemeente Dalfsen hanteert momenteel diverse economische afschrijvingstermijnen variërend van 15 tot 25 jaar. De economische afschrijvingstermijnen zijn in onderstaande tabel uitgezet tegen de technische termijnen. De economische termijn is korter of maximaal gelijk aan de technische termijn om het risico te reduceren dat de oorspronkelijke investering op het moment van vervanging nog niet volledig afgeschreven is.

Grond- weg- en waterbouwkundige werken	Afschrijvingstermijn in jaren	Technische termijnen.
<i>Riolering</i>		
Vrijvervalriolering	25	70
Gemalen - bouwkundig	25	40
Gemalen - elektromechanisch	15	15
Drukriolering - persleidingen	25	45
Drukriolering - bouwkundig	25	40
Drukriolering - elektromechanisch	15	15
Randvoorzieningen bouwkundig	25	45
Randvoorzieningen – elektromechanisch	15	15

In de kadernota integraal beleid openbare ruimte zijn de volgende uitgangspunten voor het organiseren van de vervangingsopgave vastgesteld:

- a) Het vervangingsmoment is aan het einde van de technische levensduur van de kapitaalgoederen,
- b) Aansluiten bij het BBV door vervanging als een investering te gaan activeren.

Deze uitgangspunten worden in 2022-2023 verder uitgewerkt in de financiële verordening. Ook de uitgangspunten voor riolering met betrekking tot de afschrijvingstermijnen worden hierin meegenomen.

De omslagrente voor geactiveerde investeringen bedraagt momenteel 0% (bron: programmabegroting 2022). Vaststelling vindt jaarlijks plaats conform de BBV-regelgeving. Rekenkundig wordt uitgegaan van een continuering van genoemd rentepercentage.

4.1.3 Voorzieningen

We gaan in Dalfsen werken met twee voorzieningen. Een voorziening voor toekomstige (riool)vervangingen en een voorziening beklemde middelen derden.

Voorziening vervanging riolering

Het is toegestaan om voor toekomstige (riool)vervangingen een voorziening in het leven te roepen (voorziening vervanging (art 44 lid 1d) en voor deze toekomstige uitgaven te sparen. De gemeente Dalfsen maakt gebruik van een dergelijke voorziening.

Nieuwe, nog uit te voeren investeringen leiden tot nieuwe kapitaallasten, tenzij deze investeringen 'direct' (in hetzelfde jaar, zie onderstaand kader) vanuit de voorziening betaald (kunnen) worden. In de gemeente Dalfsen wordt (op dit moment) gestreefd naar het volledig dekken van investeringen uit de daarvoor in het leven geroepen voorziening voor toekomstige investeringen.

Werking van de voorziening

Voor de rioolheffing bestaat de wettelijke mogelijkheid om via het tarief vooraf gepland te sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen (art 229b, tweede lid, onderdeel a, van de Gemeentewet). Deze spaarbedragen moeten op grond van het BBV aan een voorziening worden toegevoegd. In het jaar dat de vervangingsinvestering wordt gerealiseerd, komt deze als actief op de balans en kan de opgebouwde spaarvoorziening daarop in mindering worden gebracht. Via deze spaarbedragen zijn toekomstige vervangingsinvesteringen opgenomen in de rioolheffing, waardoor stijgingen van kapitaallasten en daarmee de rioolheffing wordt vermeden (bron: Notitie Lokale Heffingen commissie BBV).

Zoals in paragraaf 4.1.2 vermeld, worden alle investeringen derhalve geactiveerd, het saldo in de voorziening wordt ingezet om de investeringen te dekken. Zodra de voorziening niet meer toereikend is, gaan we over tot afschrijven van investeringen en creëren we daardoor kapitaallasten die in de exploitatie worden opgenomen.

Voorziening exploitatie riolering

Daarnaast gaat de gemeente werken met een voorziening exploitatie riolering: deze voorziening gebruikt de gemeente om op basis van art. 44 lid 2 BBV gelden toe te voegen die zij via de rioolheffing heeft opgelegd, maar (nog) niet heeft besteed dan wel gebruikt om middelen te onttrekken indien er meer lasten zijn besteed dan verwacht.

4.1.4 BCF toerekening en overhead

De gemeente mag bij bepaling van de omvang van de lasten ten behoeve van de berekening van de toegestane hoogte van de rioolheffing de geraamde compensabele BTW meenemen (229b,2b Gemeentewet). De reden hiervan is dat vóór de invoering van het BTW compensatiefonds (BCF) de BTW als exploitatielast werd opgenomen en de gemeente bij de invoering van het BTW compensatiefonds anders een niet bedoeld nadeel zou hebben geleden.

Het gaat hierbij om alle compensabele BTW, dus zowel de compensabele BTW die drukt op goederen en diensten die direct als last op de exploitatie drukken of via een voorziening lopen, als ook de

compensabele BTW die drukt op de investeringen, onverschillig of deze worden geactiveerd of uit een voorziening worden bekostigd.

De gemeente Dalfsen rekent de compensabele BTW als last toe aan de rioolheffing. De berekening van de compensabele BTW is als volgt:

- Berekening over de exploitatielasten (voor zover sprake is van BCF);
- Berekening over de dotatie aan de voorziening;
- Géén berekening over de lasten t.l.v. de voorziening.

De berekening van de opslag voor overhead was tot en met 2021 een percentage van 9% over de totale lasten van het taakveld riolering. Vanaf 2022 is de systematiek bij de berekening van de kostendekkendheid leges het uitgangspunt zodat we rekening houden met een opslagpercentage op het uurtarief. Voor het begrotingsjaar 2022 is dit percentage berekend op 79,3%.

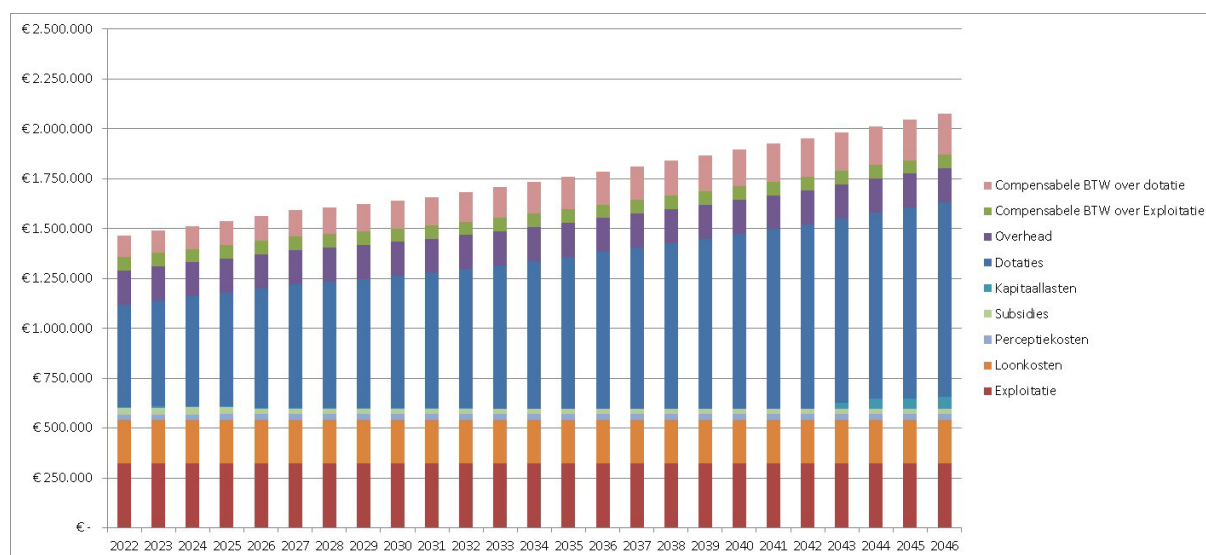
4.2 Beheerkosten (exploitatie)

De beheer- en onderhoudskosten van het taakveld riolering bedragen in 2022 afgerond € 600.000 per jaar (prijsspeil 2021). Aanvullend vindt er een doorbelasting plaats van **overheadkosten** en wordt de **compensabele BTW** over de exploitatie derden en de dotatie aan de voorziening verrekend. Er wordt rekening gehouden met **kwijtschelding** rioolheffing.

In het kostendekkingsplan zijn de toevoegingen aan de voorziening voor toekomstige vervangingen aangegeven als dotatiebedragen. Om (nieuwe) kapitaallasten te voorkomen en daarmee financiële armslag te creëren voor de toekomst, wordt het beschikbare saldo in de voorziening aangewend. Het saldo van de spaarvoorziening wordt in de beschouwde periode volledig ingezet.

De ontwikkeling van de rioolheffing wordt berekend voor de periode tot en met 2046 (periode van 25 jaar), waarbij enerzijds het saldo van de voorziening ingezet wordt om nieuwe kapitaallasten te voorkomen en anderzijds de heffing 100% kostendekkend blijft.

Resumerend zijn onderstaand alle (extracomptabele) lasten weergegeven voor de periode 2022-2046.

Figuur 2 (extracomptabele) lasten 2022-2046

4.3 Investeringsplanperiode

4.3.1 Vervangingsinvesteringen

Alle onderstaande investeringsbedragen zijn gebaseerd op prijspeil 2021 en exclusief BCF. Op het gebied van rioolvervanging betreft het de volgende onderdelen:

- Vrijvervalriolering, niet voorzien in de planperiode 2022 tot 2026.
- Gemalen (bouwkundig), in de planperiode € 95.000
- Gemalen (elektromechanisch), in de planperiode € 1.223.000

Om te kunnen anticiperen op toekomstige investeringspieken is op basis van de informatie uit het beheerpakket een lange termijn investeringsprogramma gemaakt. Hieruit blijkt dat de ouderdom en kwaliteit van de riolering geen aanleiding geven om de komende jaren forse investeringen te doen. De piek begint over circa 15 jaar (vanaf 2036). Vanaf dat moment nemen de investeringen een vlucht en wordt de eerste aanleg grootschalig vervangen. Hier zit een bepaalde mate van onzekerheid in en er kunnen veranderingen plaatsvinden, desalniettemin is het verstandig om de ogen niet te sluiten voor toekomstige opgaven. Voor een overzicht van investeringen zie paragraaf 4.4.2.

4.3.2 Verbetermaatregelen

Naast de vervangingsinvesteringen zijn de volgende verbetermaatregelen opgenomen in het kostendekkingsplan.

- Klimaatrobuust Dalfsen, verbeteren wateroverlastaandachtspunten € 150.000 per jaar vanaf 2023 tot 2027.
- Stimuleringsbudget (afkoppelsubsidie): € 35.000 per jaar vanaf 2022 tot en met 2025.
- Kleinschalige verbeteringsmaatregelen: € 25.000 per jaar vanaf 2022 tot en met 2025.

Vanaf 2026 wordt rekening gehouden met een structureel budget van € 50.000 voor de afkoppelsubsidie en kleinschalige verbeteringsmaatregelen. Tijdens de volgende cyclus worden de uitgevoerde maatregelen geëvalueerd en de benodigde nadere investeringen geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht.

4.4 Rioolheffing en ontwikkeling voorziening

4.4.1 Rioolheffing

De gemeente Dalfsen kent een gebruikers en een eigenaren rioolheffing. De eigenarenheffing is een vast bedrag voor alle percelen. Enkel voor garageboxen geldt een afwijkend tarief. De gebruikersheffing is ingedeeld in waterverbruiksklassen. Hoe meer water er vanuit een perceel geloosd wordt op de riolering, des te hoger de heffing. Nagenoeg alle woningen vallen onder de eerste klasse, te weten een hoeveelheid afgevoerd afvalwater van 0 m³ tot en met 500 m³ per jaar.

Voor de periode 2022 tot 2026 is voor de berekening van de kostendekkende rioolheffing uitgegaan van de volgende in de gemeente Dalfsen gehanteerde prognose (bron programmabegroting): een netto groei van het aantal heffingseenheden van 75 per jaar. Daarmee ontwikkelt het aantal heffingseenheden voor de eigenarenheffing zich van 11.075 in 2021 tot 11.570 in 2027. Daarnaast worden 178 garageboxen aangeslagen voor de eigenarenheffing (afwijkend tarief); dit aantal wordt constant verondersteld. Het aantal heffingseenheden voor de gebruikersheffing ontwikkelt zich van 10.843 in 2021 tot 11.493 in 2027.

Als gevolg van toenemende investeringen op de middellange termijn is het uitgangspunt om niet alle investeringen te dekken vanuit de voorziening. Op het moment dat de voorziening niet meer toereikend is, worden investeringen geactiveerd en de kapitaallasten opgenomen in de exploitatie (zie hiervoor ook 4.1.2). Concreet betekent dit dat tot 2043 investeringen direct uit de voorziening gedekt worden en dat vanaf 2043 de voorziening niet toereikend is en investeringen geactiveerd en meerjarig afgeschreven worden. De kapitaallasten die daardoor vanaf 2043 ontstaan worden gedekt vanuit de exploitatie. We blijven vanuit exploitatie doteren aan de voorziening, zodat de voorziening dan weer

groeit naar een niveau zodat investeringen in één keer weer ten laste van de voorziening gebracht kunnen worden.

Om op termijn 100% kostendekkend te blijven en te voldoen aan bovenstaand uitgangspunt, dient de rioolheffing zich te ontwikkelen als in onderstaande tabellen weergegeven. De stijging geldt zowel voor het eigenaren- als het gebruikersdeel. Enkel het tarief voor de garageboxen wordt constant verondersteld.

Jaar / periode	Stijging rioolheffing
2023 t/m 2031	1,0% per jaar + indexatie
2032 t/m 2046	1,5% per jaar + indexatie

Tabel 1 stijging rioolheffing komende 25 jaar in % exclusief indexatie

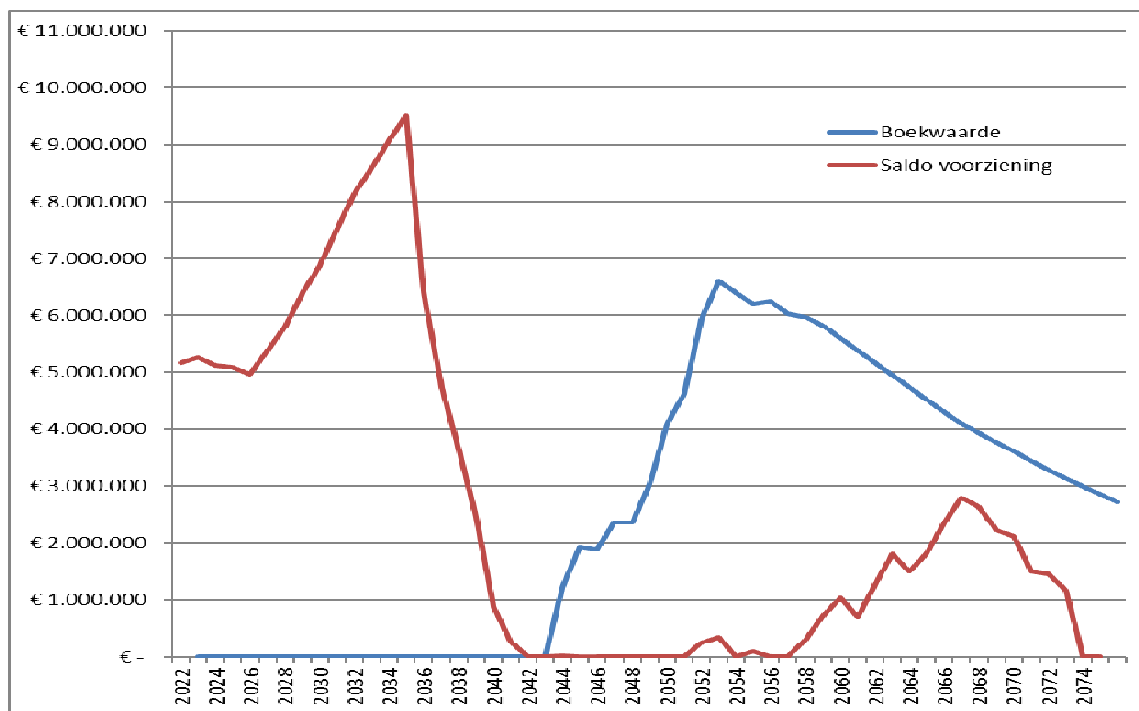
Dit resulteert in de planperiode op basis van de huidige kennis over loop en prijsindexatie in de volgende ontwikkeling van de rioolheffing:

Jaar/periode	Eigenarenheffing Inclusief indexatie	Gebruikersheffing (0-500 m3) Inclusief indexatie	Totale rioolheffing Inclusief indexatie
2021	€ 67,82	€ 64,79	€ 132,61
2022	€ 67,82	€ 64,79	€ 132,61
2023	€ 69,66	€ 66,55	€ 136,22
2024	€ 71,56	€ 68,63	€ 139,92
2025	€ 73,51	€ 70,22	€ 143,73

Tabel 2 Stijging rioolheffing 2021 tot en met 2025, inclusief jaarlijkse loon- (1%) en prijs- (2%) indexatie

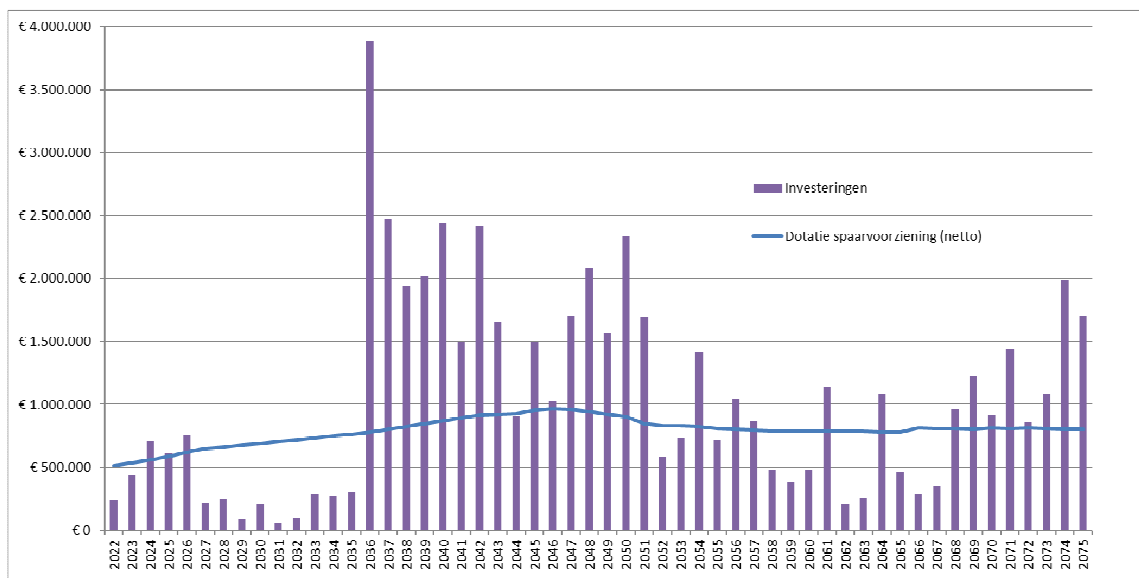
4.4.2 Ontwikkeling voorziening, boekwaarde en kapitaallasten

In onderstaande grafiek zijn de ontwikkeling van het saldo van de spaarvoorziening en van de boekwaarde (van geactiveerde investeringen) tegen elkaar afgezet. Uit de grafiek wordt geconcludeerd dat de boekwaarde beperkt blijft (in de periode 2022-2074 is voorzien in ruim € 55 miljoen aan investeringen) en het saldo van de spaarvoorziening in de periode tot 2046 volledig ingezet wordt.

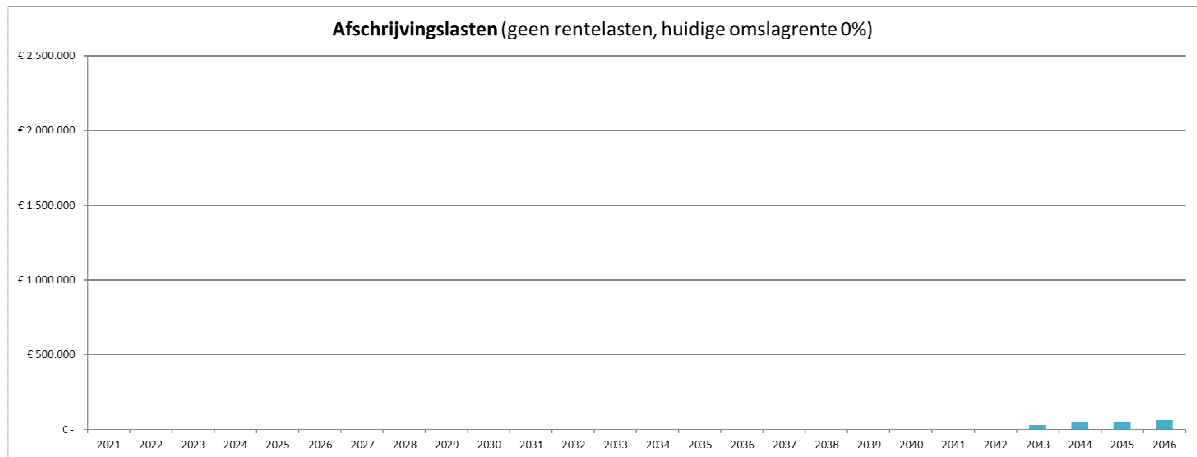
Figuur 3 saldo spaarvoorziening en boekwaarde

Ter verduidelijking is in onderstaande grafiek ook de jaarlijkse investering uiteengezet tegen de dotatie. Hieruit volgt dat de komende jaren 'gespaard' wordt om in de periode 2036-2051 structureel meer te onttrekken uit, in plaats van te doteren aan de voorziening als gevolg van het toenemen van de investeringslasten.

Figuur 4 jaarlijkse investeringen uiteengezet tegen de dotatie aan de spaarvoorziening

Als gevolg van de uitvoering van de investeringen en maatregelen zoals opgenomen in dit plan, zullen op termijn nieuwe kapitaallasten ontstaan. Onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van de afschrijvingslasten in de periode 2021-2046 (uitgaande van de huidige omslagrente van 0%). In deze periode zijn de afschrijvingslasten nihil.

Figuur 5 ontwikkeling kapitaalasten 2022-2046

Bijlage 1 Wateroverlastaandachtspunten en maatregelen

In het kader van het opstellen van GRP Dalfsen 2022-2026 zijn de risico's op hemelwateroverlast nader onderzocht. Daaruit volgen een aantal wateroverlastaandachtspunten, zie figuur 6.

De gemeente Dalfsen is voornemens de kans op overlast op deze locaties te verminderen door deze slim te koppelen aan andere projecten zoals nieuwe ontwikkelingen of onderhoudswerkzaamheden. Mogelijk kunnen deze projecten deels en eerder worden uitgevoerd met behulp van de inzet van impuls gelden, mits deze worden toegekend en onderstaande aandachtspunten aan de voorwaarden voor het verkrijgen van subsidie voldoen. Hieronder staan de wateroverlastaandachtspunten kort toegelicht met bijhorende kosten.

We komen terug bij de raad op het moment dat de maatregelen bekend en ingepland zijn en de budgetten aangevraagd worden.

1. De Wilhelminastraat in Dalfsen

Uit zowel berekeningen als praktijk blijkt dat hier veel water op straat staat. De analyse geeft een aantal risicopanden aan, waar water tegen de gevels aan staat. Dit is zeker een wateroverlastaandachtspunt. Een mogelijke maatregel is een verbinding te maken tussen de Wilhelminastraat en de watergangen langs de Rondweg.

2. De Polhaarweg in Dalfsen

Hier verzamelt zich veel water, blijkt uit praktijk en berekeningen. De naastgelegen panden zijn niet aangemerkt als risicopand. Risico op water in panden lijkt hier niet groot, maar wel veel (ca 0.2 m) en lang water op straat. Niet direct urgent, maar wel aan te bevelen om het systeem hier op termijn robuuster te maken. Een mogelijke maatregel is een verbinding te maken tussen de Polhaarweg en de bergingsloten langs de Geert Grotestraat.

3. Het Rosengarde Zorgcentrum in Dalfsen

Hier is op 4 juli 2021 water via maaiveld binnen gekomen. Uit de praktijk blijkt dat het bij andere heftige buien vaak maar net goed ging. De schade en gevolgen vielen mee, maar dit is geen gewenste situatie. Dus goed om hier een maatregel te nemen. Welke maatregel het meest effectief is, wordt nog nader onderzocht. De drempel op kruispunt Pastoriestraat speelt een rol en daar ligt een (deel van de) oplossing. Een mogelijke maatregel is een verbinding te maken met de bestaande hemelwaterriolering in de Brandkolkstraat en Ankummerstraat en een berging te creëren op het speelveld aan de Nieuwe Uitleg, zodat daar incidenteel water geborgen wordt.

4. De Campferbeekstraat in Dalfsen

Vanuit de praktijk zijn hier meldingen van water op straat en hinder als gevolg van auto's die daardoor heen rijden. Een mogelijke maatregel is de aanleg van wadi's in een aantal groenstroken en een verbinding te maken met de watergangen langs de Rondweg.

5. Onder gelopen kelders/laaddocks in Dalfsen

Kelders met een inrit vanaf de openbare weg en laaddocks zijn gevoelige locaties voor wateroverlast. In het verleden zijn maatregelen genomen om waterinstroom vanaf openbaar terrein zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast is dit vooral de verantwoordelijkheid van de eigenaar.

6. Dominee A.J.W. Vogelaarstraat in Lemelerveld

Hier verzamelt zich veel water op straat. Een mogelijke maatregel is het vervangen van het asfalt door bestrating en deze bestrating lager of hol te leggen, zodat er meer water geborgen kan worden in het wegprofiel.

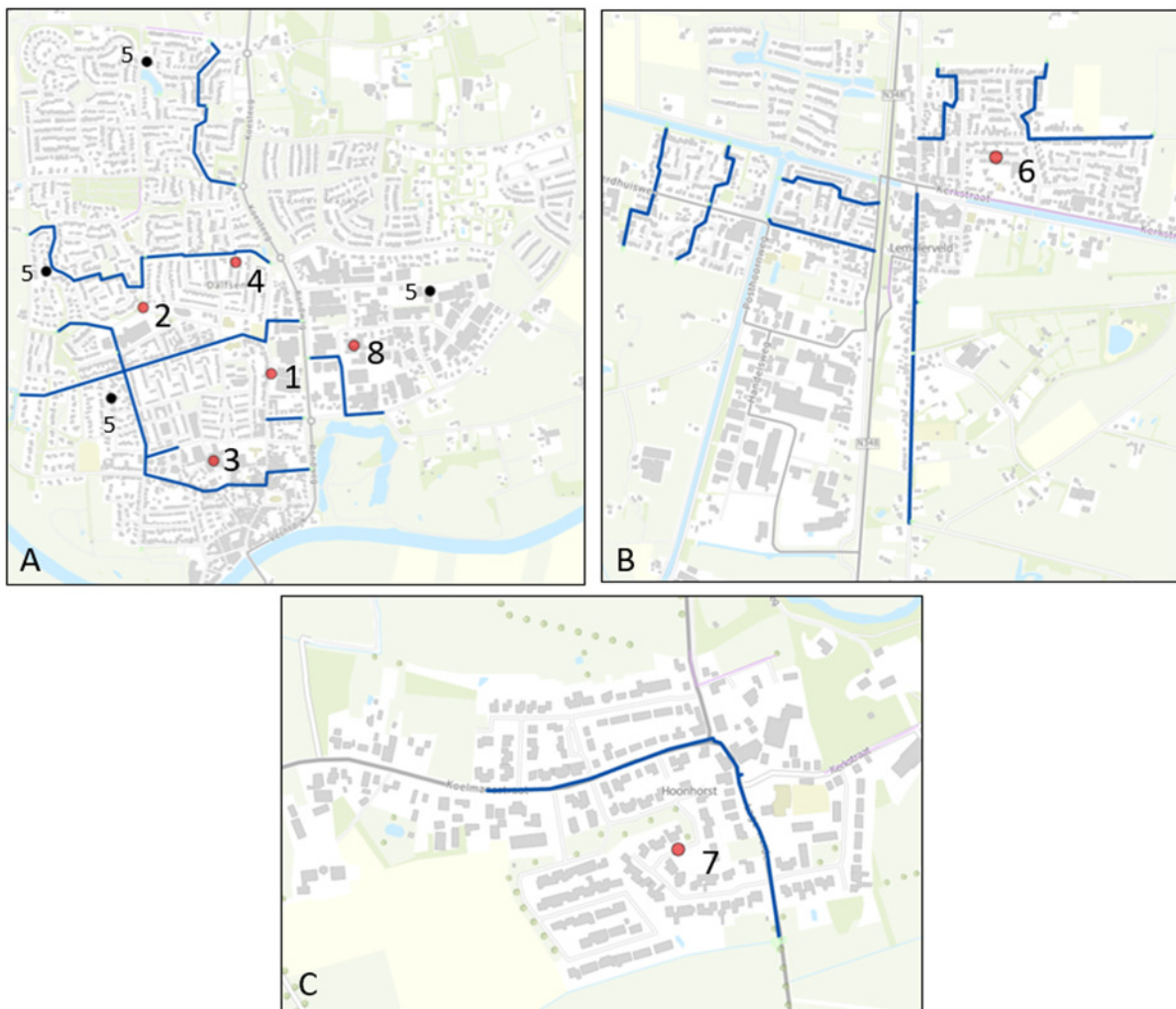
7. De Weitjes in Hoonhorst

Ook hier zijn meldingen van veel water op straat. Een mogelijke maatregel is een verbinding te maken met de watergang ten zuiden van de woonkern.

8. Bedrijfsterrein Welsummerweg in Dalfsen

Naar aanleiding van de wolkbreuk van 4 juli 2022 zijn er meldingen van veel water op straat en een vol watersysteem langs de rondweg. Onbekend is nog in hoeverre het benedenstroomse watersysteem hierbij van invloed geweest is (gesprekken hierover met het waterschap zijn gaande). Een mogelijke maatregel is een verbinding te maken van de Goldkampstraat en de watergangen langs de Rondweg met de Bellingeweer.

De hierboven genoemde mogelijke maatregelen die genomen kunnen worden om het risico op wateroverlast ter plekke van de wateroverlastaandachtspunten te verminderen zijn op basis van kostenkengetallen conform de Kennisbank Stedelijk Water van stichting Rioned globaal geraamd op een bedrag van € 4,3 miljoen. Hierbij is niet gerekend met een mogelijk voordeel als deze werkzaamheden slim gekoppeld worden aan andere projecten zoals nieuwe ontwikkelingen of onderhoudswerkzaamheden.

Figuur 6 Kaart van A) Dalfsen, B) Lemelerveld en C) Hoonhorst met daarin de wateroverlastaandachtspunten aangegeven met rode stip, de ondergelopen kelders/laaddocks met zwarte stip. De blauwe lijnen zijn de toekomstige 'blauwe aders' uit het regenwaterstructuurplan.

Bijlage 2 Terugblik planperiode 2017 – 2021

Voorafgaand aan dit gemeentelijk plan was er het gemeentelijk rioleringsplan 2017-2020(2021). Hier wordt een terugblik gegeven op enkele punten van het vorige GRP.

- De planperiode betrof 2017-2020 en is uiteindelijk door middel vanuit een addendum verlengd t/m 2021 om de periode tot inwerkingtreding van de Omgevingswet te overbruggen (inmiddels is de inwerkingtreding van de Omgevingswet voorlopig uitgesteld tot 1 juli 2022, dit heeft geen gevolgen voor de geldigheid van dit GRP).
- Voor de planperiode waren drie meerjarige doelen geformuleerd:
 - Zorgen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater;
 - Zorgen voor inzameling en verwerking van hemelwater (voor zover niet door particulier);
 - Zorgen dat (voor zover mogelijk) het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert.
- Om de doelen te behalen waren maatregelen opgenomen:
 - Alle benodigde onderzoeken en plannen zijn uitgevoerd.
 - Alle benodigde renovatie en vervangingsmaatregelen zijn uitgevoerd.
 - Alle benodigde verbeteringsmaatregelen zijn uitgevoerd.
 - De afkoppelsubsidie was zeer succesvol. Het voor de afkoppelsubsidie begrote budget van €25.000 was in zowel 2020 als 2021 vroegtijdig op.
 - Er zijn weinig meldingen en klachten ontvangen van inwoners en/of de omgeving. Als we de meldingen/klachten toetsen aan de gestelde indicatoren blijkt dat alle doelstellingen (nagenoeg) behaald zijn, deze toetsing wordt jaarlijks binnen de p&c cyclus gerapporteerd. In 2019 en 2020 is alleen niet voldaan aan de indicator “<5 meldingen van het niet kunnen lozen van afvalwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool”. De meeste meldingen hebben betrekking op (druk)riolering in het buitengebied.
 - Echter ontbreekt de registratie van het exacte aantal meldingen ten aanzien van deze indicator, omdat er geen uniforme registratie is van meldingen en de oorzaak/gevolg relatie. De registratie van meldingen en klachten wordt op dit moment geoptimaliseerd.
- Tijdens de planperiode hebben enkele belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden:
 - Er zijn stresstesten uitgevoerd om knelpunten op wateroverlast en hittestress te bepalen. Vervolgens is met behulp van onder andere dialogen met stakeholders het Klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen ontwikkeld. Dit plan is in december 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.
 - Samen met het waterschap is een Optimalisatiestudie Afvalwatersysteem (OAS) uitgevoerd. Uit deze studie zijn diverse maatregelen gekomen waarmee waterschap en gemeente samen de overbelasting op de rioolwaterzuivering van Dalfsen oplossen en waarmee een aantal waterkwaliteitsknelpunten opgelost worden. De afspraken, maatregelen, kosten en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in een bestuurlijk convenant.
- Financiën:
 - De stand van de voorziening riolering is van € 2,4 miljoen (1-1-2017) gestegen naar € 4,3 miljoen (1-1-2021). De voorziening is € 0,3 miljoen meer gestegen dan verwacht, voornamelijk veroorzaakt door vervanging dat voorlopig nog uitgesteld kon worden.
 - In 2017 was de rioolheffing voor een gemiddeld huishouden € 138,70. De rioolheffing is op dit moment (2021) € 133,-. De rioolheffing mag maximaal 100% kostendekkend zijn. De reden voor de lagere rioolheffing voor een standaard huishouden is de ingevoerde differentiatie in klein- en grootgebruik, dit is in het punt hieronder toegelicht.
 - De rioolheffing bestaat uit een eigenaren- en een gebruikersheffing. Vanaf 2017 tot 2019 is een gebruikersbelasting grootgebruik gefaseerd ingevoerd. Deze is van toepassing vanaf 500 m³ geloosd (drink)water. De reden van deze staffel is dat het merendeel van de huishoudens en kleine ondernemers onder deze grens blijven. Met deze heffingsgrondslag wordt meer recht gedaan aan het principe ‘de lozer betaalt’ en ‘de kostenveroorzaker betaalt’